

«КПСС Марказий Комитетининг 1984 йил
1 Май чақириқлари»дан

О. ОЛИМОВ,
Ўзбекистон Компартияси
Пахтабод район комитети
нинг биринчи секретари

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ АПРЕЛЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИ АМАЛДА

Турғуной ЭГАМБЕРДИЕВА:

ФАРҒОНАНИНГ НУРЛИ ТАҚДИРИ

Ўзбекистон Компартияси Фарғона область комитетининг секретари Турғуной Аҳмаджонова ЭГАМБЕРДИЕВА билан жамоатчи мухбиримиз Талъат Солиев суҳбатлади. Суҳбатда ўртоқ К. У. Черненконинг КПСС Марказий Комитетини сўнгги Пленумлари ҳамда ўн биринчи қақирқ СССР Олий Советининг биринчи сессиясида сузлаган нутқларидан келиб чиқадиган қонда ва ҳушсаларни ҳаётга тадбиқ этаётган, Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллигини муносиб қутиб олаётган область меҳнатқилларининг бунёдкорлик меҳнати, социалистик қурилиш йилларида Фарғона областида юз берган иқтисодий-тарихий ўзгаришлар ҳақида ҳикоя қилинди.

Т. С. КПСС Марказий Комитетининг 1983 йил декабрь, 1984 йил февраль ва апрель Пленумлари кўрсатмалари ижтимоий-иқтисодий ҳаётимизнинг қўлланмаси ҳисобланади. Партиянинг ушбу олий анжуманлари белгилаб берган, ўртоқ К. У. Черненко нутқларидан келиб чиқувчи вазифалар ниҳоятда катта ва масъулиятлиқдир. «Бугунги Пленумда, — деб айтган эди ўртоқ К. У. Черненко апрель Пленумида, — ҳар бир коммунист, ҳар бир совет кишинини тўққизлаштираётган масалалар муҳокама қилинди. Биз тўғри қарорлар қабул қилдик. Энди бу қарорларни биргаликда бутун партиянинг аҳил куч-ғайратлари билан, бутун халқ билан бирга кунт билан амалга ошириш керак».

Бу борада область партия комитети қандай тадбирлар белгилади?

Марғилон «Атлас» комбинатининг тўқувчи қизлари Роҳатой Махирова, Махирова Мақсудова ва СССР Олий Советининг депутаты мусобадада ҳамшира пещидам.

Т. Э. Маълумки, КПСС XXVI съезди ва КПСС Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари ишлаб чиқаришни ҳар томонлама интенсификация, фан-техника тараққиётини жадаллаштиришга, халқ ҳўжалигини боқаришига таъминлаштиришга алоҳида эътибор берди. Кадрларнинг масъулиятини, ушшоқлик ва иштинини кучайтириш, халқнинг моддий ва маънавий турмуш даражасини муттаасил ошириш ҳамшира диктат марказида бўлди.

Областимиз меҳнатқиллари ҳам КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ К. У. Черненконинг КПСС Марказий Комитетининг апрель Пленумида сузлаган нутқидан илҳами олаётган ҳолда ва ҳушсаларни яқинлиқ билан қўллаб-қувватлаётганлар. Апрель Пленуми таъкидлаганидек, «Ислоҳот бутун халқ маорифи системасини тарқитиш равишида ривожлантириш учун шарт-шароит яратди».

Бундан бутун мамлакатимиз, жумладан, қардош социалистик давлатларга, Голландия, Афғонистон, Хиндистон, Япония, Финляндияга жўнатилишда Марғилон тўқувчиларининг машҳур атласлари, Риштон қўлларни ясаган аjoyиб буюмларини ҳамма қитъаларда, кўпгина жаҳон кўрамазларида кўриш мумкин. Бугунги кунда социалистик мусобақасида юксак натижаларга эришганликлар, СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1983 йили Давлат пиланин муваффақиятли бажарганликларини учун Роза Люксембург номидаги Фарғона пиллакашлик фабрикаси, «Хўрмат Белгиси» орденли Қўқон ноҳиясининг, Улуғ Октябр 60 йиллиги номидаги Қўқон мотор-ремонт заводи КПСС Марказий Комитетини, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроқлари билан мукофотланди.

1984 йилда давлатга 585 тонна дон, 170 минг тонна сабаовот, 35 минг тонна полиз маҳсулотлари, 33 минг тонна мева, 5550 тонна пилла етказиб бериш мажбуриятини оламиз. Саноат маҳсулотларининг 254 янги турини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди, уларнинг 84 тури давлат Сифат белгиси аттестациясидан ўтказилди.

Суэсиз, халқ ҳўжалиги ва давлат планларининг бажарилишини идеология жиҳатдан таъминлаш биринчи даражалли иш ва вазифа ҳисобланади, топирилган иш учун шахсий жавобгарлик ҳиссини шакллантириш ва кучайтириш идеология ишнинг асосий йўналишларидан биридир. Бутун партия комитетларининг 1062 докладчилари, 506 ишхона лекторлари, 17 минг агитатор, «Билим» жамиятининг 14 минг аъзоси аҳоли ўртасида КПСС Марказий Комитетини апрель Пленуми материалларини ва бошқа муҳим партиявий ҳужжатларни тўшутириш ва пропаганда қилишда фаол иштирок этмоқда.

Т. С. Маълумки, СССР Олий Советига ўтказилган биринчи сўзларга 50 йил тўлоқда. Шу давр ичид

Т. С. Ватанимизнинг пахта мустақиллигини қўлга киритишда, мамлакатимиз, Фарғоналик миришкорларнинг ҳиссаси оз эмас.

Т. Э. Орденли областимиз минглаб тонна «оқ олтин» билан мамлакатимиз кўч-қудратининг ошишига ўзининг муносиб улушини қўшиб келмоқда. Кейинги 50 йил ичиде областимиз пахтакорлари давлатга 17 миллион 910 минг тонна пахта топиридилар. Агар 1913 йилда ҳаммаси бўлиб 117,1 минг тонна пахта терилиб, ҳар гектар ердан олинган ҳосил атиги 13 центнерни ташкил қилган бўлса, 1983 йилда 580 минг тоннага яқин пахта терилиб, ҳосилдорлик гектарига 31,2 центнерга етди.

Бу муваффақиятларнинг бош омиллари меҳнат ва сув таъминотикидир. Халқимиз суви бекорга ҳаёт-мамонт манбаи, деб атамайди. Совет ҳўжиятининг дастлабки йилларидаёқ, 1928 йили В. И. Ленин ўрта Осиёдаги сўғирли ишларига, ирригация системаларини бунёд этишга диққатини қаратган эди. Бу соҳада катта ишлар бажарилиди. Логон, Катта Фарғона, Жанубий Фарғона каналлари қазилди, Қариқон, Қўрғонтепа, Оқйилд, Тенчиксув, Шўрсув сув омборлари қурилди. Халқ ҳўшари йўли билан 45 кунда қазилган сунъий дарё —

Одилова, Дилфуза Собирова, Марғилон «Атлас» комбинатининг тўқувчи қизлари.

275 километрга қўзилган Усмон Юсупов номидаги Катта Фарғона канали ирригация нишотининг энг катта ютуғи сифатида жаҳон энциклопедиясига киририлганлиги. Бутун бу улкан канал уч қардош республика — Қирғизистон, Ўзбекистон ва Тожикистон пахта даладарини сув билан таъминламоқда.

Сув тақислигини даф қилиш, табиат инжиқликларига қарши кураш йиллари, халқ орасидан машҳур тақислотчи дарғарлар, талантли ирригаторлар етишиб чиқди. И. Ф. Федосеев, Б. Усмонхўжаев, Ф. Шамсидинов, М. И. Кузмин, З. Рағиев, В. И. Черниловский, Қ. Раҳимов ва бошқалар шулар жумласидандир. Ушбу улкан халқ қурилишлари таъминли давлат ва партия арбоблари И. Охунбоев, У. Юсупов, А. Абдураҳмонов бошқувчилари.

Совет халқи қўриқ ерларини ўзлаштириш эпопеясининг 30 йиллигини кенг нишотламоқда. Биз ҳам ана шу йилларда Марказий Фарғонадаги қўриқ ва бўз ерларини ўзлаштирдик. Ачинққўл ва Ёзёвон қўлларига 83 минг гектар ер пахтазор ва экинзорларга айлантирилди.

Т. С. КПСС Марказий Комитетининг 1983 йил июнь Пленумида таъкидланганидек, ҳўзир том маънода кишинларнинг онга ва қалби учун кураш кетмоқда. Келажак учун равшан, пухта йўл-йўриқларни белгилаш, йўл-йўриқларни миллион-миллион коммунистлар ва партиясизлар бўлғуси ишга атиқ кириштириш учун ҳам муҳимдир.

Т. Э. Идеология иши, ав

вало, партиянинг омма билан алоқаси масаласидир. Бунинг маъноси шунки, одамлар билан ишхона равишида ошқора гаплашишни, ўқир масалаларни четлаб ўтмасликни ўрганиш керак. КПСС Марказий Комитетининг 1983 йил июнь Пленумида алоҳида қайд қилиб ўтилганидек, ҳатто энг ерқин ва мароқли пропаганда, энг муҳирона ва оқилона сабоқ, энг истеъдодли санъат ҳам башари ҳўзирги куннинг реаллигини билан чамбарчас боғланган ва бундан бунёд олга сиқилиш йўллари кўрсатиб берадиган чўқ қўлар билан тўқурилган мақсадга эриша оламиз.

Маълумки, идеология ҳўжиятининг ҳамма томонларини қамраб олаётган соҳадир. Турмуш маданиятини ошириш ва мураббийчилик ҳам, кишинларни коммунистик руҳда тарбиялаш ва совет турмуш тарзини камол топириш ҳам, пролетар интэрнционалиزم ва совет ватандарларини содиқлик ҳам, янги ўрнатилган ва аънаёлари ҳўжияти жўриқ қилиш ҳам идеология ишнинг аjoyиб қирраларидир. Областимизда уруш ва меҳнат ветеранлари тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилиш, уларни авайлаш ва ёъозлаш аънамага айланган. Шу билан бирга, партия комитетлари ветеранларимизни ҳам мураббийчилик қарама-қарши кўраб кўришмоқдалар.

Еки интернционал тарбия масаласини олайлик. Ўртоқ К. У. Черненко кўрсатиб ўтганидек, мамлакатимиз халқлари дўстлиги партия ленинча сисбатининг энг муҳим асосларидан биридир. Қардош халқларимиз дўстлиги — бу социализмнинг тарихий ютуғи, Улуғ Октябрнинг энг нодир мева-сидир. Фарғона кўпмиллатли область унинг қишлоқ ва шаҳарларида 100 дан ортиқ миллат ва элат вакиллари яшади. Шунинг учун ҳам область партия комитетини халқларимиз дўстлигини қў қорачида сақлашни, интернционалист тарбия биринчи даражалли иш деб билимоқда.

Т. С. Улуғ Октябр ўлка-миз хотин-қизлари тақдирини дахрли ўзгартириш асди. Ўзбек халқининг партия номига ёган шетрий мактубларда ҳаққоний тасвирланганидек, бизда қизлар сотилар эди, валоҳон топиқде отилар эди. Шу муносабат билан, Турғуной Аҳмаджонова, сиз «социализм ва аёллар» мавзуси ҳақида нималар демоқчисиз?

Т. Э. Ўзбек аёлларининг социалистик инқилобга ачинарли турмуш кеңирганлиги, ҳўрланганлиги исбот талаб қилмайдиган ақсомадир. Бунга мисол, далиллар нейтиришга ҳўжат йўқ. Фақат Улуғ Октябрга аёлларга бахт, уларга сисей-иятимой фаоллигини катта йўлини очиб берди. Увайсий ва Нодирлар оруз қилган, қўйлаган замон келди. Фарғонанинг қай ерига борманг, меҳнат илорлари, дондор кишинлар, обрўли одамлар, раҳбарлар орасида албатта аёлларни учратасиз.

Аёллар социалистик қурилишда катта куч эканлигини таъкидлаш керак.

М. И. Калинин номидаги Қўқон ёғ-мой комбинати ишчилари учун қурилган янги чойхона ўзининг миллий нақшлари ва ёғоч ўймакорлиги билан диққатга сазовордир.

КАСБ ТАНАЛАШ КИМНИНГ ИШИ?

ИШДАН сўнг яёв борардим, таниш овоз қўлогига чалинди:

— Бу дейман, қўришмага-нимизга ҳам юз йил бўлди-ёв. Бирга ўқигандик, дўст-бироқ эдик...

— Ҳа, энди киши иш билан узидан ортмай қоларкан...

— Ҳўш, ишларингиз қалай, малакада (Ўқитувчилар малакасини ошириш институтида демоқчи) ишлаб турибсизми?

— Ҳа, баъзан таклиф қилишади.

— Аслида қаердасиз?

— Педагогика институтида ишлаяман.

— Ие-ие, ана, холос. Йўлим яқин бўлганини қаранг.

Жудаям сизнинг маслаҳатингиз керак эди-да менга.

— Майли, бемалол.

— Кенжа қизимиз ўрни битиряпти. Шу денг...

— Ҳўш, қўш?

— Шу дейман, бирор дурустроқ ўқиниш киритай десам, саводи ҳамин қадар.

Ўқинмай қўя қолсин десам, турмушга чиққанда эрига қарам бўлмасин дейман...

— Ҳа-чи, ўзининг кўнгли...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Ўқитувчи энг азиз, энг қимматли бўлиши болаларни, ўз умидини, ўз келажакини ишончи топирилади. Бу гўя олинганов ва жуда қийин амаллаб ўтказадиган «универсал» ўқитувчиларни тўшутирилади.

Дарс соатлари озлиги учун география, химия, физика, математика ва бошқа предмет ўқитувчиларига бошланғич синфлар топирилатганилиги, қишлоқ ҳўжалиги техникуми эки ўрта мактабни битирган, ўқитиш ишидан хабари йўқ кишинларга ўқув кўни узайтирилган гуруҳлар топирилатганилиги бошланғич таълимга эътиборсизлик, унинг моҳиятини тўшунмаслик эмасми?

Ўқоридиги саволларга ҳаётий фактлар, тақрибамдан жавоб топиш осонроқ.

Авалло, шунинг айтиш ўринлики, ёшларнинг ким бўлиши, қайси институтда ўқиниш ҳақида мактабни битирганидан сўнг эки битириш арафасида эмас, бошланғич синфларда — ўқувчи кишинлардан бошлаб ўйлаш шарт. Ота-оналар ва мактаб ўқитувчилари боланинг қизиқишига қўра маълум

бир касбга йўлланма берадилар. Ана шу йўлланма асосида бутун ўқувчилик фаолияти ушга касбга оид бўлишнинг негирон ўрганиб боради. Мактабларга ўқув ишлаб чиқариш комбинатлари, турли тўқувчи, фактлаштириш, таъмирлаш, айрим ўқув предметлари чўқуриштирилган программа-лар асосида ўқитиладиган мактабларнинг имониятидан фойдаланиш лозим. Шунинг ҳам унутмаслик керакинки, ўрта мактабни битирганларнинг ҳаммаси ўқув юртиларига кириб ўқиниш шарт эмас. Ҳўзирги кунда жамиятга фойда етказиш, ҳаёт кечирининг бошқа йўллари ҳам назар ташлаш керак. Жамиятимизда жисмоний меҳнат кишинларнинг ардоқланаётганилиги ёшлар онига синдириш зарур. Одлий бар мисол. Қўшниларидадан саккиз киши «Аврли газламалар комбинати»да ишлайдилар. Улар олий ўқув юртида ўқимаган кишинлар. Ҳар кун комбинатнинг автобуси олиб кетиб, олиб келди. Ойлик маошлари 200 сўмдан 400 сўмгача. Турмушлари ҳавас қилгиллик. Қўрилишда, пахта тозалаш ва водига ва совхозда ишлайган кишинларимиз ҳам улардан кам эмас.

Ўқитувчилик касбига келсак — бу касб эгаси бўлиш чинакам шараф. Қайсидир институтга кирилмайдиган ёшларнинг педагогика институтига кириб, ўқитувчи бўлиш ҳақида ўйлаш нопи-сандликка эмас, ушқун кўра билмаслик, ўзини, жамиятини алдашдан бошқа нарсаси эмас.

«Халқ ўқитувчиси» — ёш шахсининг маънавий дўнеси меъморидир, жамиятнинг ишончли кишинидир, жамият

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

«ҚИШЛОҚДА ЧЕМПИОНЛАР НЕГА КАМ?»

«Ўзбекистон адабиёти ва саъвати» газетасининг шу йил 8 март сониде қишлоқ спортини ҳақида мунозарали мақолада ёришган эди.

Мақолада муносабати билан келадиган хатларда қишлоқ спортчилари, тренера, жисмоний тарбия ўқитувчилари ва бошқа қўллаб-қувватловчи спорт ҳўжиятида бахс юртиш, қишлоқдан чиққан жаҳон чемпионлари билан суҳбат ва улар ҳақида очерклар ёришганини сўрашган.

Қани эди шундай бўлса. Биз бунинг оруз қиламиз.

Мақолада жуда актуал муаммолар ҳақида фикр юртирилган. Ҳақиқатан ҳам, республикаимизда спортнинг айрим турлари тор доирада, айрим қишлоқларда спортнинг энгил атлетика, югуриш, чим устиде ҳўжияти ва бошқа турлари бўлишга пойтахт Тошкент области, Фарғона ва Самарқанд областлари бир умарча устунликка эгадирлар. Неге? Яқинда Самарқанд областида бўлиб

ўтган оммавий пойгада Қорақалпоғистон спортчилари, дан биронга вақил иштирок этмади. Автоном республикада мусобақаларга муносиб пойғачилар йўқми? Албатта бор! Агар шундан, спортнинг айрим турлари масъулий тус олмақда. Спортчиларни қўлишга қўриқдан бўлгандагина аслаб қўлишди. Мусобақаларга ҳам қўлишга ҳўжаликларда ҳеч бир тайёргарликка эга бўлмаган «спортчилар»лар Ҳўжа кўренига танланади. Баъзан

«КўНИКИБ ҚОЛМАЙЛИК»

«Ўзбекистон адабиёти ва саъвати»нинг 30 март сониде эълон қилинган ушбу кўпчилик газетхоналарнинг ўқувчилардан ўзлаб хатлар олмақда.

«Иллатнинг катта-кичиги бўлмайди, ҳаммаси бир хил илат», — деб ёзди «Кўникиб қолмайлик» мақо-ласининг автори.

Совет адабиёти... бу- мумиттисоқ адабиётидир

Жалол ИКРОМИЙ

КАДРОН ОҒА- НИЛАРМИЗ

ШУ йил октябрь ойида Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси ташкил этилганлига олтинчи йил тўлади. Бу улкан тарихий воқеа содир бўлганида мен ўн беш йилар ўсириб эдим, Бухородаги билим юртида таҳсил кўрдим. Билим юртининг биноси Регистонда — Халқ уйи биносининг қўлида эди. Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг ташкил этилишига бағишланган тарихий анжуманлар ана шу Халқ уйида ўтказилди. Уларда Михаил Иванович Калинин, Акмал Икромов, Файзулла Хўжаев, Йўлдош Охунбоев ўртоқлар қатнашдилар. Бу воқеаларни биз билим юрти ўқувчилари ўз кўзимиз билан кузатган эдик. Шунинг учун ҳам бу воқеалар бир умрга едимда қолган. Зотан, анжуман иштирокчиларига маданий хизмат кўрсатиш вазифини ҳам бизга топширилган эди. Биз деворий газеталар чиқардик, кўргазмалар ташкил этишга кўмаклашдик, ўзимизнинг концертларимиз, хаваскорлик спектаклларимиз билан кўрултой вакиллари мамнун этар эдик.

Мана шу воқеага олтинчи йил тўлди. Ана шу олтинчи йил давомида қардош Ўзбекистон ССР ҳар томонлама тараққий этди, ишлаб чиқариш, маданият ва санъат соҳаларида юксак даражаларга эришди.

Ўзбекистонда дўстларим, биродарларим жуда кўп ва уларнинг меҳри мени ҳаммага ўзига қорлаб туради. Шунинг учун бир оғим кўпгина Тошкентда бўлади. Ўзбекистон мен учун аниқ мукаммал. Кўп романларимнинг юзга келишида бир қатор дўстларим, жумладан, ўзбек ёзувчилари ҳам маддадор бўлишди. Шу ўринда бир воқеани айтиб ўтай: «Оташ қизи» романим «Шарқ

Биз ўзбек ва тожик ёзувчилари оғаниларимиз. Бир-биримизнинг муваффақиятларимиздан қувонамиз. Бир-биримизнинг ижодимиз раънақ топиш учун қўлдан келган ёрдамни дариг тутмаймиз.

Республиканинг олтинчи йиллик тўйи арафасида сизнинг қўвончлигига биз тожик дўстларингиз ҳам шерикимиз, албатта. Улкан зафарларимиз, осийшталлигимиз ва ҳуррам ҳаётимизнинг боиси халқларимизнинг ленинча дўстлигидир.

Шоду хуррам бўлинг, азиз дўстларим! Сизларга янгидан-янги ютуқлар тилайман.

Наби ҲАЗРИЙ

ҚАРДОШ, ХУШ КЕЛИБСАН

Ўзбек қардошларим билан учрашувда
ёзилган шеър

Жонажон диярга

хуш келдинг, қардош,

Салом, деб боғ-роғлар,

Энг яхши кўйлагин кийиб,

Озар эди сенга

Учрашув кўёши

Хар қалбда

Навоий беш юз йил

Низомий зулматни

Сўзларда,

Дилларда бир гурур,

Вурғуну Ғафурнинг

Юртимизда пойдор,

Бу шеър нафасига

Кўнқўлдай тиниқдир

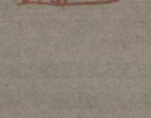
Бугун пайванд бўлган

Бугун Зарафшон-ла

Баҳор бағридаги элимга,

Қардошларим келди,

хур баҳор келди!

Бахтиёр ВАҲОБЗОДА

САЛОМ, ЎЗБЕКИСТОН

Бир осмон Улутбек юлдузи сўзон,

Сўйлар сен ҳақингда, ай Ўзбекистон!

Асрлардан бери бирдир йўлимиз,

Йўлда йўлдош бўлган жондош элимиз.

Қадим Сибирь донги оламини кучди,

Олтойдан Ўғузга отлиқлар учди;

Навоий сўзлари фалакка тўлди —

Чингайи, Ўғузга бир кўприк бўлди.

Ҳаммаслақ курашиб ўзбегу озар,

Не-не жангдошлардан чиққан музаффар.

Бир она фарзанди эрур тилимиз,

Бирдир саядагоҳу ймон, дилимиз.

Азалдан бир бўлган фикру сўзимиз,

Бир орзу уфқига боққан кўзимиз.

Бугун дилдошимга чиқурман пешвоз,

Улутбек кўкида қилурман парвоз.

Биз — битта юракчимиз, бир жисму жонимиз,

Қардош Ўзбекистон, Озарбойжонимиз!

Барча замонларда йўлдош, яқалом,

Бир-биримизга берамиз салом.

Тоҳир ҚАҲҲОР таржималари

«Ватан» жамияти президиуми аъзолари иш
устиди.

Чет эллардаги ватандошлар билан маданий алоқа боғлаш Ўзбекистон «Ватан» жамияти кишилар ўртасида ишонч ўрнатилди, чин, самимий дўстлик, хайрихоҳлик ришталарини боғлаш бора-бор катта иш қилмоқда.

Гоявий душманларимиз бизнинг бу соҳада қилаётган ҳолис ва беғараз фаолиятимизни кўрмасликка, уни бутунлай йўққа чиқаришга уринадилар. Ғарзли, куракда турмайдиган турли даъво ҳамда бўҳтонлар қилдилар. Лекин оғим этак билан ёниб бўлмайди. Партия ва ҳукуматимизнинг тинчлигини сақлаш, халқлар ўртасида дўстлик, қардошлиқни мустаҳкамлашга қаратилган одил ва теран сиёсати жаҳонда турли миллат, турлича қарашдаги кишилар ўртасида тобора қудратли эътибор қозонмоқда.

Софдил, хайрихоҳ дўстларимиз сафи ортиб, кучайиб бормоқда. Ўзбекистон «Ватан» жамияти президиумининг раиси, Ўзбекистон халқ шоири, СССР Давлат мукофоти лауреати Рамз БОБОЖОН билан суҳбат шу муҳим масалалар ҳақида бўлди.

ОНА ЮРТИНГ— ОЛТИН БЕШИГИНГ

— Хурматли Рамз Носирович! Ўзбекистон «Ватан» жамиятининг фаолияти ҳақида сўзлаб берсангиз. У ўз кишиларини қамраб олади?

— Ўзбек классик шеърининг султони Мир Алишер Навоий рубоийларидан бирида ўз тугилиб-ўсган еридан узоқда бўлиш нақадар оғир эканлигини шундай таърифлаган эди:

Гурбатда ғариб шодумон бўлмас эмиш.
Эл анта шафқу меҳрибон бўлмас эмиш.
Олтин қарас ичра гар қизил гул бутса,
Булбугта тикондек ошмиш бўлмас эмиш.

Дарҳақиқат, чет ўлкаларда ҳар қил вақтда турли сабаб ва оқибатлар натижасида, тақдир тақозоси ила сезимли она еримиздан бориб қолган баъзи бир ҳамюртларимиз кун кечирадилар. Улар турфа хил тоғбадаги кишилар, дунёқарашлари, мафқуралари турлича. Лекин уларнинг асарини ўзлари ёзиб беришлари тугилиб-ўсган дийри кўмаси аниқдир. Қариндош-уруғлари билан бўлган алоқаларни тиклашга, мустаҳкамлашга уринадилар. Шу босида бўлса керак, республикамиз жамоатчилиги бундан бир неча йил муқаддам шу мувоабатларни тартибли, режалли олиб бориш, равиқ топтириш, мавжуд аниқналарини давом эттириш мақсадида Ўзбекистон «Ватан» жамиятини тўзди. Жамиятимиз жамоатчилиги асосидан ташкилот бўлиб, халқчил фаол кучларга суяниб ишлабди. Винобарин, унинг аъзолари, бошлангич ташкилотлари республикамиздаги ижодий уюшмалар, саноат ва қишлоқ хўжалиги ҳодимларидан иборат. Бизнинг азу мақсадимиз ватандошларнинг она юртва бўлган меҳрини қадрлаш, ватан тугроғидаги йироқдаги турли-тумшушларга кўмаклашиш, отиридан енгил қилиш, қолверса, азия дийримиз оғушида юз бераётган улкан ижтимоий, маданий, иқтисодий ютуқлардан уларни баҳраманд этиб, қўйиларини хушнуд этишдан, ўзларини руҳлантиришдан иборат. Шунингдек, жамиятимиз хорижий ватандошлар фарзандларини ўқишга даъват этади, уларга олий таҳсил олишга кўмаклашади.

— Жамиятининг иши тобора кенг қамровли бўлиб бораётгани юз минглаб кишиларга катта фойда, маънавий кўмак ва мадад келтириётгани билан қимматли. Жамият ўзининг турли нашр ва ахборот органдарига эга. Шулар ҳақида ўқувчиларимизга сўзлаб берсангиз.

— Ҳақиқатан ҳам, «Ватан» жамияти ташкил топганда бери хорижий эллардаги ватандошлар билан олиб борилаётган алоқалар ҳам миқдор, ҳам сифат жиҳатидан анча намол топти. Табиийки, бу тадбирлардан қўнчилик манфаатдор бўлди. Жамиятимиз ўз режасини амалга оширишда турфа усул ва методлардан фойдаланиш билан биргаликда ўзининг маъбуот оғали — «Ойдин» газетаси ва «Ватандош» радиостанциясига эга. Ушбу воқеалар орқали «Ватан» жамияти берган ютуқларда истиқомат қилувчи ҳамюртларимизни ўз дийримизда рўй ва маданият соҳаларидаги ютуқларимиз билан таништириб боради.

Бунга қўшимча қилиб яна шунинг айтишмиз мумкин, жамиятимиз «Ойдин» кутубхонаси» сериясида ҳар йили турли мавзуда китобчалар чоп этади. Бу китобчалар орқали ватандошларимизнинг ўзбек совет адабиёти намоияларининг сара асарлари билан таништириш, улар сезимли Ватанимиз ва унинг олижаноб кишилари ҳақида ҳиноя қиладилар.

— Сиз айтмоқчи, ватандошлар орасида турлича қарашли, турли мақсадларини кўзловчи кишилар бор. Бизга дўстлик, соғинч, меҳр кўзлари билан боқувчилар ҳам, дунёда биринчи социализм мамлакатига ёвқараш қилувчилар ҳам учрайди. Улар ҳақида нималар дея оласиз?

— Саволингиз жуда ўринли. Бизга, бизнинг мамлакатимизга меҳру муҳаббат, ич-ичидан иттилош туйғуларини билан талпиниб йиловчилар хорижий ватандошлар орасида кўпчилигини ташкил қилади. Улар савияси, дунёқарашини турлича. Лекин уларни ватанга руҳлантирган азия тугу — она тугроқ туйғуси, фарзандлик туйғусидир.

Америка тугроғига қилган сафарларимизнинг бирида бир ватандошимнинг қондоғида бўлишга тўғри келди. Мен ўшанда киши жисман она еридан йироқда бўлса-да, руҳан бирга бўлиши мумкинлигини тушундим. Меҳмон

менинг қўлимга тумордек келадиган халтача тутқазди ва ҳайрон турганимни кўриб, деди: «— Ватанимдан келтирилган бир қафт муқаддас тугроқ, киши қавоий қадри қаерда ва қачон бўлишини билмайди. Хусусан, бизнинг турли-тумшушларда, Фарзандларим ўлимидан сўнг қабрим узра сепишди. Қариндошларимдан илтимос қилган эдим, бериб юборишгани...»

Эки ўзи бу ерда тугилмаган, отаси ўзбекистонлик бўлган Сурияда яшовчи ҳамюртимиз Бурхон Бухорий бундан бир мунча фурсат олдиқ Ўзбекистонда, «Ватан» жамиятида меҳмонда бўлиб, сўзлаганларини эсламоқчиман: «Эй, менинг Ватаним! Мана, яна бир ўлгонинг бағринга қайтиб келди. Сенинча у она бағрига отиланг тўдадай, қучоғинга отилди. Аммо шуниси аниқки, бу фарзандинг кўзи сенинг нуригинг эмиб очилмаган, қўллари тугроғининг пайсалга эмасламаган, мити қадамлари сенда атак-чечак қилмаган, ўлкаси ҳавоинингдан баҳраманд бўлмаган. Аммо у сенинг фарзандинг эди!»

Эй, Ватан! Сен азалда ўзинида мана шу «Ватан» деган маънони жамлаб, қалбимга тугу бўлиб ўрнашиб олдинг, кейин мисоли осмондаги юрдай тугуқимини қопладинг, шу тариқа баланд-баданга сенинг келтирилган қонини ўрнашиб олиб, унга ўз меҳрини боқдинг. Шу тариқа сен ўз табиятин — шаклини менга ва мен орқали болаларим чехларига бердинг...»

Уйлаيمانки, Бурхон Бухорийнинг дилидан қайнар бўлиб олган бу оҳанрабо сўзларни таърифлашга ҳожат йўқ. Менинг назаримда бу сўзлар нафақат Бурхон Бухорийга мансуб, балки асар ватандошларимиз қалбидан жибрушга келган тугуқдан ўзга нарса эмас. Лекин халқимизда, гарчада дағалроқ бўлса-да, «Тугай тугузис бўлмайди», деган нақл бор. Ахир ҳаётда бутун бир подани бўлгаб қўядиган жонзотлар ҳам учрайди. Улар бизнинг фаровон ҳаётимизни қора бўғларда қўядилар. Маҳонда биринчи социализм мамлакатини — СССРга бўҳтонлар ёғдирилди. Ленинизмнинг ҳаёбатли ғояси — халқлар дўстлигини, интернационализмни ўз «қоли»ларига солиб, бўзиб кўрсатмоқчи, миллатлар орасига ниёқ соломчи, халқларни бир-бириндан ажратиб юбормоқчи бўлидилар. Бундай кимсалар АҚШ Марказий разведка бошқармасининг турли жусуслик идораларига, «Америка овози», «Озодлик» радиостанцияларига жойлашиб олиб, ўзлари тугилган ерларини, ота-оналарини, қариндош-уруғларини долларга пуллайдилар.

«Ватан» жамияти нашрлари.

Яқинда «Вестия» газетасида бир мақола ўқиб қолдим. Унда Болтиқ бўйи Совет республикаларидан хорижга бориб қолган муҳожирилarning Стокгольмда бўлиб ўтган Европада ишонч ва хавфсизлик тадбирлари ва қўрқонданишга бағишланган конференциядаги қирдиқорларини баён қилган. Уйлаيمانки, ўша бузғунчилар орасида бизга ўзларини «ватандош» деб атовчилар ҳам йўқ эмас. Ҳа, улар бизнинг зафарларимиздан қўриқмади. Бизни «ор-ночор қолди қиришни жуда-жуда истамади. Дуню халқимиз уларга ниобатан айтдиганини айтган: «Ит ҳура, карвон ўтар».

— Ватандошлардан қўлаб хатлар келиб турса керак? — Биз хорижий ватандошлар орасида дўстларимиз кўпчилигини мамнунимиз. Улар хоҳ шарҳда, хоҳ ғарбда бўлсинлар, бизларга дилларига армон бўлиб ётган хис-туйғуларини баён қилиб, орзу-истакларини билдириб, мактуб йўллайдилар. Она юртларини келиб афритиш ошмадилар. Шунинг учун «Ватан» жамиятига келаятган ҳар бир мактубдан мавжуд шахслар қалб тафтини сезгандай бўламиз. Зотан, ҳар бир мактуб, ортида турфа таъдирлар бор. Уларнинг ҳар бири ҳеч муволағасиз СССРнинг халқро обрўсидан бир нишона.

Ганнингиз тўғри. Энди бошқа саволингизга жавоб беришимизни сўрайдим.

— Марҳамат.

— Уйлаيمانки, Иттифоқимизда, бошқа қардош республикаларда, шунингдек, хорижда шундай жамиятлар бор бўлса керак. Улар билан қандай алоқалар ўрнатилган?

— Ҳа, албатта, бундай жамиятлар мавжуд. Авваламбор, чет эллардаги ватандошлар билан маданий алоқа боғлаш Совет «Родина» жамияти ҳақида тўхталилик. Бу жамият хорижий ватандошлар билан алоқа қилишдан ташқари Украина ва Белоруссия, Закавказье ва Болтиқ бўйи, Урта Осиё ва Қозоғистон республикаларидан шундай иш ва вазифаларни ўз зиммасига олган жамият, комитет ва секциялардан ўзининг бой таърибасини аямаслигига, ақсига ўртоқлашишга, ўзаро ёрдам беришга даъват этилган. Дарҳақиқат, шундай. Биз юқориди аниқ қилинган жамиятлар билан ҳам таърибга алмашиб турамиз, ўзаро учрашувларда иштирок этамиз.

Саволингизнинг иккинчи қисмига жавоб берадиган бўлсак, бизнинг чет эллардаги ҳамюртларимиз ҳам ўзларининг маданий ўқуқларига, жамиятларига эга. Лекин улар кўп эмас. Ғарбий Германияда ўша жойда истиқоматда бўлган ватандошларнинг асарини ўзига жамлаган «Ғарбий Германиядаги туркистонлик ватандошларнинг маданият жамияти», АҚШда «Америкадаги туркистонликларнинг ўзаро ёрдамлашма жамияти», қолверса, Афғонистон Демократик Республикасида Савр инқилоби тугайли Афғонистондаги турли миллатларни, жумладан,

Ўзбек ва туркманларни ўз ичига олган «Анжумани Ватан» ташкилоти мавжуд. Биз бу жамиятлар билан алоқа-дамиз. Уларнинг истак ва хоҳишларини бажаришга баҳодили қудрат ҳаракат қиламиз. Алоқаларимиз ўзаро тенглик ва бир-бирларининг ички ишларига аралашмаслик асосида олиб борилади.

— Ватандошлар орасида ижодкор эътилолар ҳам борми? Уларнинг ижодлари ва ижодий йўналишлари қандай? Улар «Ватан» жамиятига ўз асарларини юбориб турмишдими?

— Ватандошлар орасида қалам аҳли ҳам йўқ эмас. Ҳа, улар бизга ижодларидан намуналар юбориб туришди. Биз улардан «Ойдин» газетаси саҳифаларида, «Ватандош» радиостанцияси аштитиришларида фойдаланиш билан биргаликда республикамиз вақтли матбуотида ҳам бериб турамыз. Шунингдек, уларнинг баъзи бирларини жамлаб, «Сенинг шаънингга, ўлкам» номи билан бир китобча ҳам чоп этдик. Бу шеърини тўплам хорижий ватандошларга анча маъмул бўлди. Шунинг оқибати бўлса керак, АДРда чиқадиган «Хевод» ва «Юлдуз» газеталарида илқ сўзлардан иборат таъриплар босилди. Мободо, шу китобчани қарабласан, АҚШда яшовчи ватандошларимиз Эргаш Учқун шайига кўзимиз тушди.

Кел, Ватан, сен катба бўлгил, мен ишонганим бўлай, қилмайсиз деб чин кўнглидан сажда қилганим бўлай, Айланиб тегранда доим ахли кўнглим бўлай, Бер, ижозат, сизд ила хоқрбўи остонинг бўлай, Ҳар замон сиздан бўлиб, бир лаҳза қурбонинг бўлай, Сенин айл қайси жаннатга бориб маъво тўтай, Боғларинг қайси фирдавс биринга ўхшатай, Суваринг қайси завзам, қайси қавсардай ютай, Ҳар тоғинг бир қон қавҳардур «Қаро тош»ин нетай, Қайта-қайта сиздан лавъли бадахшонинг бўлай, Қачнашурлар сойларингиз минг рақам турфа гиле, Қириларинг ҳар чечаклар минг бир иллатга даво, Қуларингиз қўнларинг ҳам сурмадур, ҳам тўтте, Ҳасратингиз катба мотамлар тўтиб қийим қаро, Қавбаи йўлгизга тортиб, назр қилганим бўлай... Эки афғонистонлик биродаримиз Шоғулум Аҳмадийнинг Фуркат газалига ёзган муҳаммасини ҳаяжонланмай, тўқилламай, ўқиб олмайсан, киши. Бу муҳаммас анча олдин ёзилган бўлиб, «Ойдин» газетасида чоп этилган. Мана унинг айрим сатрлари:

Киши тарки ватан қилгач, бу гурбатда гадо бўлгач, Боши ҳеч ерга сизмасин, бу оламдин фано бўлгач, Оқар шин давом кўздин, қилар қори азо бўлгач, Муҳаббат дардидин ўлсам, утар умрим адо бўлгач, Қанишлар уринга меҳри тилеҳ утай мазоримдин.

Бу сатрлардан кўриниб турибдики, хорижий ҳамюрт дўст-биродарларимиз орасида жўқин ижодкорлар кам эмас. Лекин биз уларнинг ҳаммалари ҳақида ҳозир тўхта олмаймиз.

— Бугунги ўзбек совет адабиёт намоияларининг асарлари хориждаги биродарларимиз, ватандошлар, муҳожирилар ўртасида қандай таъсир кучига эга? Умуман, бугунги ўзбек социализм маданиятига бўлган қизиқишлар ҳақида тўхталиб ўтсангиз.

— Хорижий ватандошларнинг ўзбек совет адабиётини қизиқиши катта. Бунинг шундан билса ҳам бўладики, юртдошларимиздан келаятган ҳар бир мактубда у ёни бу муаллифнинг асарини юборишни илтимос қиладилар. Қўнчилик ватандошларимизнинг тарихий мавзуда ёзилган асарлар кўпчилик қизиқтиради. Бундан бир неча йил муқаддам бир ватандошларимиз А. Қодирнинг «Ўтган кунлар» романини ўз ҳисобидан араб алифбосида Покистонда бостириб, ҳамюртларимиз орасида тарқатишни шундан далолат бўлса керак. Шунингдек, Туркияда яшовчи биродаримиз Собир Сайхон О. Бурхоннинг «Ўлган ханнаси» асарини туркчага асгардан маълум. Мирқосим, П. Қодиров ва бошқа адибларимизнинг ҳам тарихий мавзудаги асарлари ватандошларимиз томонидан катта мамнуният билан кўпиб олинганлиги ҳақида қўлаб хатлар олганмиз. Улар қўлаб адиб ва шоирларимизни севиб ўқийди. Уйлаيمانки, бундай асарлар уларнинг она тугроғидан узоқда оқилликлариди дилларига далла бўлади. Ватандошларимиз шоир ва носирларимизнинг асарлари турфа йили ватанимиз бағридаги қариндош-уруғларининг турмуш тарзини, руҳ ва кайфиятидан хабар топадилар. Табиийки, бу ўз мақомда қайси бир ватандош дилида ўқини, қайси бир ватандош дилида! даҳшат туйғуларини уйғотади.

— Бизда классик ўтмиш — адабий мерос, ёдгорликлар халқ ва давлат томонидан кўз қорачиқдек авайлаб асралаётгани, ўрганилаётгани, илмий-оммавий нашр қилинаётгани чет эллик дўстларимизга маъмул бўлса керак? Бу соҳада қандай қарарлар бор?

— Республикаларимизда таъриф буюрган сайёҳлар, жумладан, «Ватан» жамияти меҳмонлари Ўзбекистонимизнинг қадимий шаҳарлариди тарихий обидаларни кўриб, ҳайратдан ёқа ушлаганликларига шоҳимиз. Дарҳақиқат, Самарқанд, Бухоро, Хева шаҳарларидидаги ноб ёдгорликлар совет халқи ва давлати томонидан тўла муҳофазага олинган. Бу хусусда чет эллардаги эстонлар билан маданий алоқа боғлаш Эстония жамиятининг меҳмони Шведица истиқомат қилувчи Велен Маргарет Коорт республикамизда бўлиб, ўз ҳаёқинини шундай ифодалагани едимда: «Мен замонавий сановатлашган республикада йиғи бинолар ёнида қадимий ёдгорликларни кўриб, ўзбек халқи ўзининг миллий аниқналарини, ўтмиш маданиятини тўла сажлаганлигига ишондим».

Бундай мамнуниятнинг ватандошларимиздан Барно Осифий, Фотима Мирабдулла ала-Бухорий ва бошқалар жамиятининг фахрли меҳмонлар китобига ёзиб қолдирганликларига бежиз эмас, албатта.

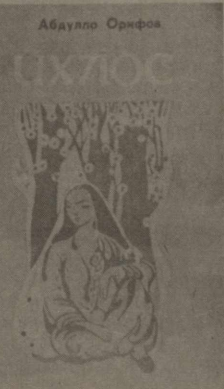
— Рамз Носирович! Сиз совет шоири сифатида жуда кўп хорижий мамлакатларда бўлгансиз. Дунени айланиб чиққансиз. Чет элларда юрганда қишда Ватан туйғуси янада ўткирлашади. Сиз бир ижодкор қандай бун қандай изохласиз?

— СССР Ёзувчилар союзининг турли делегацияларида, Совет Иттифоқи маданият, адабиёт ва санъати намоиялари орасида, яна ҳолда қўлаб мамлакатларга боришга тўғри келган. Улар орасида йирин капиталистик мамлакатлар ҳам, тарққий этиб келаятган ёш давлатлар ҳам, ўзимизга ҳамма янги социализм мамлакатлари ҳам бор. Мен ватанимдан йироқда бўлганимда ўзимни матан ҳеч қачон ундай узоқда ҳис қилган эмасман. Менинг чет ўлкаларда босган наларимдан ижодимда намуналар қолган.

— Болгар қиз бўлди ҳамроҳим, Қадим қўйил боғлардан боқди... Кунф ўрганди меҳри тилеҳ, Мени туғди ногўх суроқча: — Севаман, деб айтолсангиз, Бу ўлкадан қайтасангиз? — Ватаним бор, йўқ қолардим, Чамаларинг бағримга босиб, Тўқилларин миниб олларим, Қояларин осмонга осиб... Ўз юртим бор, йўқ қолардим, Ватанимиз тин оломайман... — Мазмундор суҳбатингиз учун миннатдорчилигини билдириб, ижтимоий ва ижодий фаолиятингизда муваффақиятлар тилашга руҳсат этаймиз.

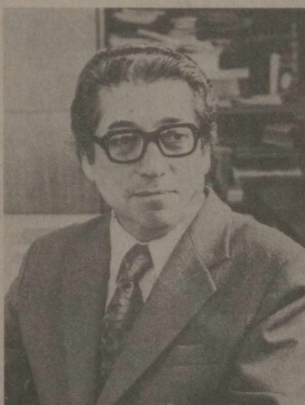
Суҳбатни Аҳмадийн ЛУҚМОНОВ, Иброҳим ҒАФУРОВ олиб борди

ШОИРНИНГ КИТОБИ

ва чет эл тиллари таржима қилинган. Яқинда Тожикистондаги «Ирфон» нашриёти шонирнинг

Хуш дор-ки дар назди вуҷудин инсон
Чун ноҳуну муст узви беҳис бисёр!...

БЕДИЛ

СЕРФАЙЗ маҳаллаларимиздан бирида никоҳ тўйи бўларди. Ховли тепасига лампочкалар осилган, деворларга палагу шоҳи сўзаналар қўқилиб, духоба юзига пахтадан вафронинг икки ҳалқаси тасвир, «Хуш келибсиз!» сўзлари ёпиштирилган. Афтидан, бозм тонга уланса керак, чилдирмақаш йигитчалар гулхан ёнида шай. Қирқ йил почтада хизмат қилиб, пенсияга чиққан эчки соқол Матқобил ака ўзида йўқ шод, дарбозада қўл қовуштириб, меҳмонларни кутиб олар, ҳар кимсига табассум қилар, илжар, лиқиллаб турган юқоридаги бир тишини ҳаяжондан пастиги тиши билан ўйнади... Меҳмонлар ҳовлию айвон, хоналарни тўлдирди, дастурхонлар гуногун, пиёла куйишга ҳам жой топиламан. Лекин ҳамманинг диққати сарғиш, ҳозир унча топилаётган жу-жунчадан ҳилпиллатиб шим ва кител кийган бақбақдор маҳалла оқсоқолида. Унинг қорни чиқиб кетганига қарамай сарҳарат, эски зиналардан эканлигини намойиш этиб, тилло занжирини осилтириб, ён соат тақарди. Ҳар замон, ҳар замон ҳаммага кўрсатиб, соати қопқонини очар, тўй эгаси — Матқобил акага яна бироз сабр қилайлик, келишиб қолади, деб кирс этиб, соат қопқонини ёпди. Кўплар дастурхонга маҳтал бўлиб қолди. Ширақайф келган бир йигитнинг қорни

МИРМУҲСИН, Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси

ҲИКОЯ

татаб ортиқ тоқат қилломай оқсоқолга мурожаат этди:

— Кимни кутяпмиз?
— Керакли одамни! — деди зарда қилиб, — борики, кириб ўтиринг!

— Тўққиз бўлатти, тўйни очиб керак! — деди ичкаридан чиққан шу маҳаллалик ака бир кевса. — Келишиб керак бўлган одам бор! Бетоқат бўлмагиз! — деди жузунчадаги бақбақдор кўлбарсона ваҳожат билан.

— Ҳамма келди-ку, болам. Жой тўла...
— Йўқ, ҳамма келгани йўқ! Керакли одам энди келмади... Ўзининг маҳаллини қалани-қасанилар билан шундоқ тўйни ўтказиб бўладими!

— Унақа деманг, иним, ичимизда Олтин юлдуз-ли қаҳрамон бор, халқ адиби бор, Тошселимашнинг орденли ишчиси ўтирибди... Улардан ҳам мўътебар одам борми?

— Бор, отахон, бор! Тушунинг! Ахир бир одам шунча йил пул тўллаб, бор буди-шудини сарфлаб умид билан тўй қилгандан кейин, тўй тўйдик бўлсин-де! Соқолнингдан ойонай, бир оз сабр қилинг!

— Ҳўл... — деди бақбақдорнинг гапи тавсир этиб, чол қи-қилиб, беҳтиёр соқолини қашлаб, ичкарига кириб кетди.

Орадан кўп ўтмай кўчада машина овози эшитилди. «Белкини қанши билан боғлаганларми? Бўлиб, кўча бошига тичиллашди. Ҳа, дарҳақиқат, бор кумушлар машина кўчани қангитиб келиб, дарбоза ёнида тўхтади. Нозчадан келган, бурич япаси, бўйинига галстук тақиб, бошига тўппи кийган йигитни дарбоза олдида маҳтал турган шотирлар дарҳол ўраб олиб, ичкарига тақлиф қилди. Уни кўриш учун ҳовлидан отилиб чиққан икки йигитча унга анграйиб, маҳлиё бўлишди. Кутилган кимса, дарҳақиқат, машҳур одамга жуда ўхшарди. У бошини баланд кўтариб, тўйхона товлари, таровлар, мўри тепасидаги туңука хўроз ва пештоқларга тикилди.

— Бизнинг маҳаллани топиб келолдингизми? Анча ичкарикларимиз. Қўйналмадингизми!

— Исрокомга айтсаларинг бўлмайди! Йўлларинг гадир-будур экан...

— Айтдики, Э, айиб зерикдик.

— Дадамнинг бир оғиз сўзи билан бунақа нарсалар тузалиб кетарди...

— Биламиз, биламиз... Қани, ичкарига марҳамат!

Улар ҳовлига кириб келишганда боғли питирак чол кимгадир гап қўтди:

— Дадаси ким экан?

— Э, анави катта одам! Нахотки у зотни билмасангиз! У зот дунёдан ўткан...

— Э, дарвоқ, у кишимми?

— Ҳа-да!

Машҳур одамнинг ўғли ҳовлига кириши билан ҳамма ўриндан турди. У ўз йўлдоши билан ҳовли шартта кесиб ўтиб, юқорига, алоҳида стол ёнидаги қиз духоба қреслоларга ўтиришди. Ичкарида маҳтал ўтирган келин-куёвни ҳам теъда олиб чиқиб, жойларига ўтказишди. Жужуна ки-теллининг имосидан сўнг, нағриг маҳалладан тақлиф этилган, кимдир пулга олиб келинган деҳки, қорамтир кўзойнакли тамада микрофони лунжига олиб келиб, ҳовли ўртасида обдон сайра бошлади. Алпақандай бир шоирнинг пўрсилдоқ шеърларидан ҳам ўқиб, ўзининг маърифатдан узоқ эмаслигини, биз ўзбеклар дунёга Улғибек мунажжидини берганимиз, деб калонди-моғлини қилди. Чапак чапаклар ишорасини қилиб, одамларга бир халча мўлтиллаб турди. Матқобил ака жузунча шим кийиб, ҳалпиллаб юрган оқсоқолга қаради:

— Жуда ўпка-ку!

— Соқолнингдан ойонай, жим туринг! Одам устига одам юбориб, вранг олиб келганман-а!

— Тўй мажлисини очиб учун халқимизнинг

1. Хушёр бўлиб, инсон вуҷудинда маст машҳорнинг темир ноҳунидек тирноқлиҳисиз аъзолари ҳам йўл.

ЎИИН бошланиб, мўрчамиён бир раққоса дав-рада чилдирманинг гижбанига чунонам рақс тушдики, ҳамма оғзини очиб қолди. Уйингутагач, дунёдан ўтган машҳур одамнинг ўғли раққосани ўз ёнига қачириб олди. Ташақкур айтди. «Халқ санъатини ривожлантираётганимиз кўп улуг иш...» деди. Раққоса бу кимса машҳур киши бўлса керак, деб унга эғлиб, таъзим қилди. У раққосага ўз ёнидан жой кўрсатиб, ўтиришга тақлиф этди. Шеригига имо қилган эди, у ўриндан туриб, раққосага жой берди-да, ўзи си-гарета чамқоқчи бўлиб, пастга тушди. Рюмка уза-тиди, «мавадес» деб, мўрчамиёнинг ёлкасига қоқиб, қўлини пастроққа олиб тушганга эди, раққоса сесканиб, ниҳоят жимлайиб қўйди.

Боғли китмир чол тўйбошдан сўради:

— Отаганимиз таниймиз, ўзининг оти нима экан?

— Отини ким билади! Мана шу-да! Зўр одамнинг боласи дейишгани учун киши юбориб, қўймай олиб келдик. Устидаги кийимига қаранг. Дўппидан бошқа, ҳаммаси зарганчиний... Агар шаҳарда бирон кимса мана шу кийимдан кийиб юрганини кўрсанглр, айтинглр, шу заҳоти устимдаги кийимимни ечиб ташламан, дебди! Буни қаранг, оҳ-оҳ, қойил! Аллоҳнинг ўғли-да! Столовойнинг овқатини емайман, дебди. Буни қаранг, жуда таъзим озики, талант эгаси-да! Раққосалар фақат шоколад ейди, шоирлар қартошқа емайди, деб эшитганман...

Чол жузунча кител кийганга бақрайиб қараб қолди. Шунча йил бир маҳаллада туриб, бунинг ҳам шундақа ўпқароқ одамлигини билмаган эканман, деб ичдан ҳайрон қолди. Боши айлана бошлади.

Кайфи ошиб қолган ўғил яна микрофони талаб қилиб, сўз айтмоқчи бўлди. Ўриндан туриб кетмоқчи бўлган раққосанинг жойига ўтказиб, ёлкасига уриб «тавант-тавант» деди. «Хизмат кўрсатган артистка, йўқ-йўқ, халқ артисткаси бўлишга лойиқсиз! Албатта бўласиз!» деди.

Шу лаҳза унинг қўлигага чамқазарб, аччиқ тилли бир адиб кўриниб кетдики, нафаси оғзи-га текилди. Индамай қолди. «Отанинг хизмати — сенинг хизматиңг эмас! Хумлар! Нечун сен, дадам-дадам, деярмасан! Ваҳоланки сендан халққа сарик чакялар наф йўқ! Сен фақат еб-ичарсан! Хатто, дадангин инферкт қилиб ўлдирган ҳам сен ўзинг!»

Шу аччиқ тилли ёзувчи ҳозир унинг кўзига лоп-лоп кўринаверди. «Энди дадангин обрўсини сотиб, кун кўриб юрсангизми!» деган сўзлар ҳам қўлоғига эшитилиб кетди. Яна нафаси ичига тушди... «Э, у институтда эмас, хонақога кириб қолган бир ашк эди...» деган гапи ҳам қўлоғига эшитилди. Лекин бундай аччиқ гапларга мутлақо пинагини бузмасликка ўрганган ўғил раққосага жиндий боқиб, едик-ичдики, кета қолмайди, деди. Раққоса ҳам рози бўлиб, олдинча-кетин тўйдан қачиб кетишди. Ҳар бир обрўли одам тўйда икки, икки ярим соатдан ортиқ ўтирмаслиги керак, деган сўзини бир-бирларига шавирлашди...

— Машҳур арбобимиз фарзандларининг отла-рини нима экан! — боғли чол юқори столда ўтирган бир йигитдан сўради.

— Жирттой. Амаки, унинг оти Жирттой...

— Ия, шунақа от ҳам бўладими!

— Бўлади! Асли Жўрттой бўлган, ўша сиз айтган марҳум, машҳур арбоб ўлини эриалаб «Жирттой» деган. Биз, дўстлари ҳам шундай деймиш. Баъзан уни Жемс, деб ҳам атаймиш. Замонавий от...

ЧОЛ ҳангу-манг бўлиб қолди. Тўй яна авжа-да, илгаридан ҳам яхши давом этаверди. Шу Жирттой ўз танишларини ёлғиз қолганда яхши гапириб, ялагандай бўларди, одамлар ичда яқин кишини ҳам танимагандек ўтиб кетарди. Ошналари бир кун хуноб бўлиб, бу қанақа қилиқ, деганларида, у, машҳур кишилар ва уларнинг болалари шундай қилиши керак! Бу жуда ўйлаб топилаган нарсас. Дедамларнинг об-рўсини бировга арзонга бериб юбормаслиги учун шундай қилман, деб жавоб берган.

Тўйдан секин қўён бўлган Жирттой ярим тунда бировнинг баланд болохониси деразасидан ўзини кўчага ташлаб, ярим яланғоч, майка-труси-да обқаялган девор ошиб, боғма-боғ қочди. Ях-шики, ҳўкиздеқ бир қоплон ит занжирда экан, бўлмаса бурда-бурда қиларди. Кўппак яланғоч кимса орқасидан ер тимдаллаб, воууллаганча қол-ди. Шу қўён бўлганча у узоқдаги чироқ ёниб турган бир хўжрага етди. Калтираб, эшик зул-фини шилдиратди.

— Ким бу!
— Бу, мен! Ўғиллар!
— Кимнинг ўғилсан!

— Очинг тезроқ! Биласиз-ку, у зотни! Лау-реят... — у эшик олдида дағ-дағ титраб, ат-рофга олазарак бўларди, — мен, мен ўзимман... очинг, тезроқ!

— Ана энди ўзингга келдинг. Бу бошқа гап! Мен ҳам нега қўйлақ-иштонинг йўқлигига ҳайрон бўлиб турган эдим. Қўйилман! Бундақа ишни фақат сендақа одам қилиши мумкин. Ҳар қалай, ўғрига ўшамасан!

У қўрққанидан ҳаётдан қишда қолган одам-дек дилларини нима девятганини ўзи билмас, жазмаларининг ёлкасига қоқиб қаби қилиқ ва қуруқлики чола ҳам қилиб қўйди. Дамодан эшикка қараб кўра, раққосанинг эри личоқ ўш-лаб келиб қолдики, деб эшикни очиб, бу ер-дан ҳам қўён бўлишга ҳозирланарди.

— Майли, болам, нима бўлсанг бўлавер, мен-га барибир. Ҳар қалай қўл-оғинг бор одамсан-ку! Тўрт обқлаб келганимизда ҳам барибир ҳай-да юбормасдим. Кел, ўтир, яхши гаплардан гаплашайлик. Сенга ўхшаш бир ҳамсўхбатга зорман. Бод деган ярамас касал жуда эзиб таш-лади. Уйку йўқ. Болаларини келмайдми. Ишн кўп... Пенсияларларнинг ақволи шу-да, доимо ҳам-сўхбатга зорман. Утир, чой ич, ҳолдасанг хо-лодильникдаги ошдан истиб бераман...

— Йўқ, мени бекитинг! — деди Жирттой чола-га кириб келиб.

— Эмон иш қилдингми?
— Уйнашникида эдим, эри келиб қолди. Қон-дим...

— Ажаб қилибсан! Яхши ҳам қочибсан, бўлма-са ўлдириб қўларди. Мен ҳам ёшлгимизда шун-дай бир қочганман...

Чол қаҳ-қаҳлаб, тиззасига уриб қулди.

— Утир, укажон, ўзимиз қатори одам экан-сан-ку! Ўткан-кетганлардан гаплашайлик! Отан-га белли, аш! Бедана боққанмисан! Йигирман-чи йилларимди... мен ҳам бир баланд болохона-дан сакраб, қочганман. Сен-ку ерга тушибсан, мен ҳарсанг тошга тушган эдим. Худо асради, ўшанда оёқ синган эди. Бод ярамас синиқ оёққа ёпишди. У, қасосбининг болохониси эди. Ҳа-ҳа-ҳа-хо-о-о! Ўзимизга ўхшаган яхши бола экансан-ку! Менга гапириб бер, зерика бериб жигарим эзилиб кетди... Утир, бу уйда ҳамма нарсас бор, айтганимни қилман. Герой Самсоқбой, почтачи Матқобил ҳам синаларим... Яхши одамлар. Мен бекорга телевизор кўриб ўтирибман-а, сен ўзинг тирик кино эксансан-ку! Сени менга худо етказ-ди, ука! Анави кийимларини кийиб ол!

ЖИРТТОЙ қозикдаги эски чакмонни кийиб, чол ёнига қўқди. Қанонлардир кинода иш-лаганда шундай бир чакмон кийиб, «кўрбощи — босимчи» бўлган эди. Шу лаҳза ташқарида бир ниманинг шитиллагани эшитилди, унинг юраги орзиқиб, дик турди-да чола ялина бош-лади:

— Отажон, мени бекитинг!

— Вей, ҳақиқий қўён эксансан-ку! Бунақа йўл-га юрган одам қўрқмайди! Мени номусларга ўлдирма! Икки тарсаки ортиқ ебсан, нима бўл-ти! Қўрқма! Қўрқиб, безовта бўлсанг, дўбоғим, мана бу сандиқа туш, ёпиб қўяман, личоқ кў-терганлар сени топиб бўлти!

Жирттой ёлкасидан чакмонни ташлаб, лип этиб сандиқага тушиб олди. Чол сандиқ қопқо-нини ёпиб, устига кўрпача, чакмон ташлаб қўйди.

— Кўчоғим, кимнинг нурийдасансан!

— Машҳур одамнинг ўғлиман, дедим-ку, ота-хон, эшитсангиз! — деди нафталин хилдан ил-моғи тарс ерилиб Жирттой бўғиқ бир овозда, — дадамни эшитганганимиз!

— Ия, ўша кишимми? О-о, машҳур инсоннинг ўғли экансизу, қўчоғим!

— Ҳа!

— Шундай одамнинг фарзанди шундай ҳолга тушиб қолдингми, азизим!

— Ҳа!!! (Кайфи бор Жирттой сандиқ ичига йилгайди). Одамлар ёмон бўлиб кетган! Мени кўришмайди. Ҳамма ҳасадгўй! Устимдан эзи-шиб. (У яна хўнграб йилгайди).

— Кий, йилгама жигарим, мен-амаки бор эканман, сени ёмон одамларга хор қилиб қўй-маман! — айёр чол ташқарига кўз қисиб қул-ди. Бу йигит палогдароқ тутилган экан-да, деди ўзига ўзи. Уша машҳур кимса арвоқи шод бўл-сини деб, нафратини сездирмай эрта билан унга эски-тускисини кийдириб, чой ичириб, жунатди.

Кўнлардан бир кун шаҳримиздаги чиройли заллардан бирида йигит бўлиб, бу ерга келган Тошселимаш ишчиси, қаҳрамон Самсоқбой, пен-сионер-почталыон Матқобил ака, яна бир шол мўйлабни киши юқорида, соҳнада ўтирганлар ичидан Жирттойни таниб, кулимсраб, каллалари-ни лиқиллатишди. Бу гал дўппини ташлаб, сочи-ни бўйинига туширган, чарм костюм, тор шимда-ги Жирттой ҳам пастда ўтирган кексаларни та-ниди.

— Кейини-ку! Анави соҳнада-ку! — деди чо-лардан бири. Буни сезган Жирттой ярим тунда қочиб, жон саклаган беданбоз чола имо қи-либ, ялингандай бўла бошлади.

— Э, бу сандиқнинг орқасига-ку! — деди чол ёнидаги Матқобил.

Шу лаҳза, зал ўртасида ўтирган сарик жузун-чадан шим, кител кийган маҳалла кизилиши ҳам Жирттойни таниб, ёнидагиларга қўли билан кўрсатди. Бирдан қаҳ-қаҳ уриб қулиб юборди.

— Машҳур арбобимизнинг ўғиллари Жирт-той-ку, бу! Э... унинг отаси вақтида хўп ўлиб олган экан-да, бўлмаса жуда қийин бўларди...

ДУНДАДАН ўтган ҳамма буюқ кишиларнинг фарзандлари ўз оталарининг номини сотиб, кун кўриб юргилари йўқ! Аммо Жирттой ота номини сотмаска кун кўролмайдди. Унинг ишлари-ни кўриб, илонлар пўст ташлайдил! Отанинг зар-бо бўлини кийиб юргани билан сичкон ҳеч қачон йўлбарс бўлолмайдил!

Лекин ўнаж чоғлар унга имо қилавердилар. Сен нобоп кимсанг бир тавзингингн берай-лик, дедилар. Бети қаттиқ Жирттой юқорида ҳамон пинагини бузмай шинга қараб ўтиравер-ди. Ҳар қандай шароитда ўзини йўқотмаслигини обдон ишқини олган Жирттойлар юзюда икки қават чарм борлигини кўплар билмаса керак.

ШИВИРЛАЙДИ БАҲОР

БИНАФШАНИНГ ШАМОЛИ

1
Жунжикиб кетяпман, негадир совуқ.
Менга ҳам уйку йўқ, совуққа ҳам йўқ.
Совуқ, кел бир чопқиллашайлик, қани.

2
Энди кишанлардан озод бўл, ечин.
Бу гиёҳ бадани бунчалар гўзал?
Сенинг ерларингни, ўрмонларингни,
Сенинг суварингни ўпаман. Хайр,
Бирга ўлажамиз энди иккимиз.

3
Ҳеч бир нарсаси беҳуда эмас бу он:
Ботиб кетажаги қуёшнинг аниқ,
Япроқларнинг шивир-шивири нолон,
Қоронгунинг аччиқ ҳидлари, тиниқ
Сирқираган оғриқ товуши, инон.

4
Барчада нимадир бор ахир. Бор. Бор.
Ҳеч нарсаси йўқ менда эса. Ҳеч нарсаси.
Уларда нима бор? Менда нима йўқ?

5
Бунча кўп сўзлайсан? Нега? Не учун?
Ахир, керак эмас. Ахир беҳуда.
Ахир керак эмас, шарт эмас ахир.
Тилларинг ям-яшил япроқ сингари
Дарахт эмассан-ку, бас қил, гапирма.

6
Кўксимнинг чап томони тинсиз оғир,
Пичоқлар,
Кўзларинг тинчлик бермас у.
Кўзларининг эса қўллари йўқдир
Кўксимга санчилган пичоқни
Суғуриб олмаққа,
Бу пичоқнинг дастаси ҳам йўқ.

7. ҚУРҚУВ

Доимо биргадир, доимо,
Ўзи билан ўзи ўралашиб қолмас ҳеч
Улуг юракларинг муваққат
ижарачиси —

У оғироёқ хотини билан яшар
Сизнинг уйингизда.

8
Неки ёзмай бундай эмас, дер қўлим.
Бундай эмас дейди кўзим, юрагим.
Аччиқ шамолларга сотдим ўзимни.
Шамоллар ўқисин танимни тешиб.

9
Мен қайтиб бормасман асло ёнингга.
Мен сенга бермаман оғриқларимни.
Сени лаънатлайман, сени севаман.

10. ЕТИМ

Оғзим тўла ҳаёт.
Бинафшанинг шамоли.
Мен шўх болақайман.
Отаси ташлаб кетган,
Онаси ташлаб кетган.
Оғзимга тўлиб қолган ҳаёт.

11
Қайдадир кўргандим мен сени, Дарахт,
Исиб кетди кўзим, омонимсан, ҳей.
Суюб эркалади қўларимни у.

ЎН ИККИ ШАЪМ

1
Ултирибман жар ёқасида,
Ҳеч нарсаси ёдимда йўқ,
Олган нафасим ила юзма-юз,
Ҳеч кимни эсламайман ортиқ,
Сендан бўлак.

2
Бўғзимга тикилиб тирнар
Куйиб кетган юракнинг ҳиди.

3
Мен ночор ва меҳрибон
Кимсаларни кўрдим.
Кўрдим мағлуб жаллодларни
Кўр эмасман,
Кўрдим.

4
Мен ўз гавдамга боқиб
Ҳайратга тушдим бу кун
Бу гавда ичинда
Мозорлар кўп
Нақадар.

5
Тўхта дейман
Ҳайбатли бўшлиққа қараб
Тўхта дейман, холос,
Тилимда ўзга сўз
Улган.

6
Денгиз чучук эмас, биламан.
Қалдиратар темирларини
Бу оғули суяқ осмон.

7
Бугун яна сени эсладим, дўстим.
Марҳум дўстим, сендан сўрайман
такрор,
Ким аввалроқ ўлди менми ёки сен?!

8
Кўзларинг сўқирми, тун, нима бўлди,
Бу ҳолда бировни босиб олсан,
Мана гугурт, ёндириб олгин кўзингни.

9
Сен-ла, кўришмоғим керак. Албатта.
Не учун? Билмайман. Албатта керак.
Тахминан мен сенга—дунё қоронғу,
Дунё бир бедардир—каби сўзларни
Айтмоғим учун сен кераксан менга.

10
Бир-бирига урар оғир тошларни.
Ҳода ташир бир бошсиз одам
Гимирлаб қоронғу юрагим ичра.

11
Кўнлигма қил сигмас,
Сен эса бундай ширин,
Сен эса бундай улкан.

12
Мен сенга ишонмайман энди,
Бир кун доғда қолдириб
Сени ташлаб кетаман, юрак.

12
Узоқларда итлар ҳуради,
Узоқларда шовуллар сувлар,
Узоқларда хайр-хўшлашиб
Кетиб борар
Менинг гавдам.

ЛУТФИХОНИМ.

«УЙҒОН БОЛАМ»

(1943)

Ёлғиз сен ухлайсан, ёлғизим, болам,
Майсалар шивирлар, ҳайқиради тоғ.
Шовуллар дарёлар, далалар уйроқ,
Қасамга ботирар чеки йўқ олам.
Умиднинг кўзи кўр. Аччиқдир фироқ,
Ахир мен аламман—чинқирам алам.
Бу ёлиб туркуда бўлмиш эди жазм,
Она юртим, элим, топталган тупроқ.
Уйғон, уйғон болам, уйғонгил эй дил,
Уйғондан иборат уйғотлик дунё.
Инон, сени ўйлаб кетмакдаман, бил.
Сенгадир жон болам, мушкулот, гафво,
Уйғон, уйғон дея инграйди наво —
Сенга бу Ватандир, сенгадир бу тил.

МАҚСАДЛАРИМИЗ МУШТАРАК

Отбой ЭШОНОВ,
УзССР ФА мухбир
аъзоси

Я. ШЕРФЕДИНОВНИНГ

27 АПРЕЛЬ — АФГОНИСТОНДА САВР ИНҚИЛОБИ ҒАЛАБАСИ КУНИ

90 ЙИЛЛИГИГА

БИР ГЎЗАЛ ДУНЁ ТУЗАТ!

АФГОНИСТОНЛИК ЎЗБЕК ШОИРЛАРИ ИЖОДИГА БИР НАЗАР

САЊЪАТГА БАХШИДА УМР

Яхё Шерфеддинов кўпмиллатли совет музикаси тарихида кўзга кўринишли из қолдирган композиторлардан, татар музика санъати билимдонларидан. У болалик чоғидан музикага ва тасвирий санъатга хилос қўйди. Қишлоқдаги халқ музикачиларидан скрипка чалишни ўрганиб олади. Симфонидаги ўқитувчилар семинариясини битиргандан сўнг 1914 йилда Петербургдаги Рассомлар мактабига ўқига киради. Рус маданиятининг бешиги бўлган бу шаҳарда Я. Шерфеддинов ажойиб тасвирий санъат асарлари билан биргаликда илғор рус композиторларининг дурдона асарлари билан танишди.

Бўлажак композитор тугилиб ўсган шаҳри Феодосияда ўқитувчилик қила бошлади. Яхё ўқиб юрган йилларидан бошлаб фортепиано, скрипка, флейта, виолончель каби чолғу асбоблари учун соната, пьеса, рапсодиялар, симфоник оркестрлар учун сюита, поэмалар яратиб боради.

Я. Шерфеддиновнинг ўттизинчи йилларининг охиридаги ижодида кўпроқ кўшиқчилик салмоқли ўринини эгаллайди. Равон музикавий тил ва интонациядаги ўзига хослик унинг илк кўшиқларини тез оммавийлаштирди. Композиторнинг Т. Усеин шеварига ёзган «Қандай яхши», Ю. Бўлат шеварига ёзган «Меҳнат қўшиғи», Жаманокли шеварига ёзган «Дўстлик қўшиғи» каби асарлари уни давр куйчиси эканини кўрсатади. Композитор юздан ортиқ кўшиқлар яратди.

1936 йилда Я. Шерфеддинов Ю. Бўлатнинг «Ишлаган тишлайди» пьесасига музика бестеледи. Бу музикали комедия татар музика маданиятида катта ғолиба бўлган эди. Мазкур асар композиторнинг имконият даражаси катта эканлигини кўрсатди. Шундан кейин тез орада унинг Ю. Бўлат асарлари асосидаги «Алими», «Орзу қизини» музикали драмалари яратилди. Бу асарлар композитор ижодида муҳим босқични ташкил этди.

Улар Ватан урушининг бошларида Я. Шерфеддинов оиласи билан Тошкентга кўчиб келди. Муқимий номидан театрда, кейинроқ Андижон вилояти театрида музика раҳбари бўлиб ишлади, ёшларга музика сирларини ўргатди. У ўзбек музика санъатини ривожлантиришга ҳам ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди.

Я. Шерфеддиновнинг ижодий фаолияти доираси кенг. У музикали сажна асарлари, ийрик симфониялардан тортиб фортепиано, скрипка, виолончель ва бошқа чолғулар учун асарлар яратди. Композиторнинг кўп овозли музика асарлари татар профессионал музика санъатида намуна асарлар сифатида майдонга келди.

Композитор халқ музикасининг чинакам жонкуяри эди. У татар халқ музикасини ўрганиш ва ёзиб олиш билан мунтазам шуғулланди. Унинг халқ музикасини тўплаган биринчи китоби Москва консерваториясида ўқиб юрган кезларидаёқ чоп этилган эди. Халқ музика асарларини иккинчи ва учинчи нашрларини 1931—35 йилларда нашр эттирди. Бу билан композитор совет музика этнографиясига ҳам катта ҳисса қўшди. Я. Шерфеддинов тасвирий санъат соҳасида ҳам бир неча диққатга сазовор асарлар яратган.

Композитор Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат эрбоби унвонига сазовор бўлган эди. Халқнинг орзу-умидларини тараннум этган санъаткор доим барҳайдир.

А. ЖАБОРОВ,
музикашунос

ИМПЕРИАЛИЗМ кучларининг тинчлик ва тараққиётга қарши олиб бораётган шармандаларча хатти-ҳаракатлари берча тинчликсевар халқларнинг газабини кўзгатишда. Тинчлик учун кураш ер юзидagi барча халқларнинг, ҳар бир кишининг ҳаёт-мамот масаласига айланмоқда.

Маълумки, Афғонистон Демократик Республикаси Савр инқилоби ғалабасидан кейин янгидан-янги зафарлар томон олга бормоқда. Афғонистон адибларининг кейинги олти йил ичида яратган шеърларида инқилоб муваффақиятларини ҳимоя қилиш, янги турмуш душманларига қарши кураш, меҳнатга чорлаш, хотин-қизлар эрки, Ватан озодлигини тараннум этиш каби мавзулар қаламга олинган. Бутун жаҳон халқларининг тинчлик учун курашида афғон халқи ҳам дадил иштирок этмоқда. Ҳушлардан, Афғонистоннинг тинчлик шоири Боруқ Шафеей дарий тилида, паштузабон Аҳмадхон Хаттак ва бошқалар кўпмиллатли Афғонистон адабиётида тинчлик мавзусида асарлар яратишни ўзларининг граждонлик бурчлари деб билишмоқдалар.

Боруқ Шафеей «Сулҳи Раҳонбахш» шеърини тинч ва осуда ҳаётни тараннум этаркан, бутун кунда тинчлик нақадар олий тушунча эканлигини, тинчлик учун курашишга дунё халқлари саодатини таъмин қилаётганини ўқитилади.

Пашту шоири Аҳмадхон Хаттак эса: «Сен билан, эй уруш, урушам энқор!» дер, урушга қарши жанг эълон қилар экан, тинчлик учун кураш шoirнинг мукдадас аазифаси, шеър тинчлик душманларига қарши кураш курали эканига ишора этади. Аҳмадхон Хаттак «Шоир ва уруш» шеърини (таржимон — афғонистонлик ўзбек шоири Абдусалом Осим) шундай дейди:

Сен билан, эй уруш, урушам энқор,
Ушбу менга қарадир, ҳам нангдир, ҳам ор.
Сенинг соду будинг билан урушам,
Курол — заҳринг, дудинг билан урушам,
Сенинг зўру заринг билан урушам.
То уруш бор дунёда халқдур ношод.

Бутун кунда бутун прогрессива инсоният Совет Иттифоқининг тинчликсевар сиёсатини қўллаб-қувватламоқда. Афғон шoirлари ҳам тинчликнинг буюк соқисини — Совет Иттифоқини, империализмга қарши курашда қудратли курол — Ленин ғозларини тараннум этмоқдалар. Зикрулло Ишончи «Арзирли шахор» шеърини «хуршиди саодатига етишишга Ленин ғозлари сабаб бўлганини, шу ғоз бундан кейин ҳам халқларини тинчлик, бахт-саодатга олиб бораётганини ишонч билан айтади:

То тузилди ярқираб севди навои лениний,
Халқини кучлантириб севди навои лениний,
Чикди хуршиди саодатга ҳумон лениний,
Хиллариб турсин мудои эркин ливон лениний,
Ким ҳақиқатга етиб арзирли шахор айлади.

Шоир бутунги Афғонистон адабиётининг вазифаси, шoirнинг жамиятдаги ўрни, инқилоб жабҳасидаги авангардлик мавқеини аниқ белгилаб беради. Худди шу мавзу шoir Тошқин Баҳонининг «Чароги сулҳ» шеърини ҳам аққол қўрилади. Шoir «қаро озлик шайтиндин, қутултирмоқчи шеър билан» дер экан, урушин қора озли шайтонга ўхшатади ва

Боруқ ШАФЕИЙ,
афғон шoirи

ДАВР БУНЁДКОРИ

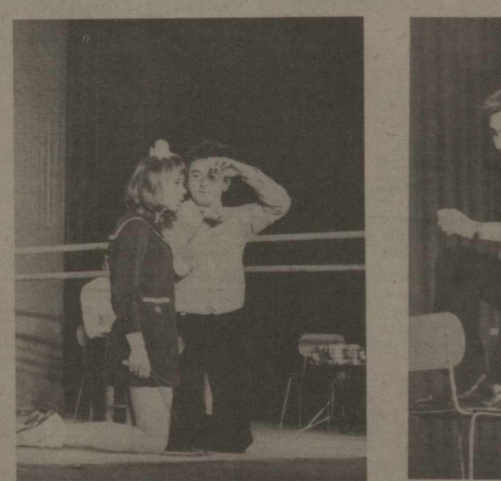
Халқро ишчилар бирдамлик кучи 1 Май байрами
Халқро муносабати билан ёзилган
Қани, ҳой ишчи!
Эй, ҳаёт-мамот жангиди аил паҳлавон,
Кўзгал довулдай,
денгиз узра қутуриб-жўшган!

Айқириб сурон сол,
қил яқсон.
Қалтирасин ёвузлар тизаси!
Нуроб ҳаромхурлар қалъаси,
Таг-туғи-ла биткин бу ситамгар тузум.
Қани, ҳой ишчи!
Эй, халқ илғори,
ағона раҳбар!
Қани, ҳей, юриш бошла душман устига,
жаҳон бўйлаб сол маҳшар.

Қани, бошла ғалаён,
истибодот титрасин ларзон!
Қалқ оёққа
занжирларни парчалаб,
Қонга ботсин қонхўрлар,
талончи иблислар.

Талвасага солган
бу алвастини,
Сенсан,
эмас ҳалокатли,
Сен бу халққа йўлбошчи —
даҳшатли бомба!
Қани, ҳой ишчи!
ватан халоскорисан.

форсчадан А. ҚУРОНБЕКОВ таржимаси

Шу кунларда пойтахтимизда А. Брянецев номидagi Ленин орденли Ленинград ёш томошбинлар театрининг гастроллари қизгин давом этмоқда. Суратларда: «Келинг, танишайлик» спектаклидан сажналар.
К. РОМЕЕВ фотолари

ГАЗЕТАЛАР ҲАҚИДА КИТОБ

Ломоносов номидagi Москва Давлат университетига нашр этилган «Совет Иттифоқининг газета олами» деб номланган китобнинг бир бобида «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг илк сонидан бошлаб, ҳозиргача кун фаолиятини қамраб олинган.

Икки томлик бу китоб билнографиялик маълумотлардан иборат биринчи нашр бўлиб, унда марказий, республика, ўлка, вилоят ва округ газеталари ҳақидаги

маълумотлар бор.

Китобда ҳар бир газетанинг номи, нашр этилиши жойи, йили, қанча тирада чикарилиши, редакторининг номи, фамилияси, газетанинг номи ўзгарган бўлса қачон, қандай ўзгарган бўлса қачон, қандай бўлиб олган мумкин.

Китобнинг биринчи томи марказий газеталар, иккинчи томи эса иттифоқдош республика газеталари ҳақида ҳикоя қилади.

А. ЗЛОТИН

ХОРАЗМ УЧРАШУВЛАРИ

В. И. Ленин номидagi Хоразм Давлат педагогика институтига ва хотин-қизлар педагогика билим юртига ёзувчи Сатдулла Сидеб билан учрашув бўлиб ўтди. Учрашувда ёзувчининг «Бир чора замон истаб» номидаги китоби муҳомада қилинди. Филология фанлари кандидати Н. Қобулов, Д. Раҳимов, студентлардан Д. Худойназарова, К. Тоқибоева, Г. Раҳимов ва бошқалар иштирок этдилар.

А. САФОВ

бу шайтондан қутулиш йўли унга қарши шеър билан курашиш—позия найзасидан ғойдаланиши маълум билади. Афғонистонлик ўзбек шoirларидан Абдусалом Осим «Уруш мазаматида» шеърини инсоният бошга бало бўлган урушнинг тинчлик билан қийслайди ва бутунги кунда ҳар бир киши тинчлик курашисини бўлиши шарт эканлигини, уруш даҳшатларига йўл қўймаслигини алоҳида таъкидлайди.

Уруш дарду уруш меҳнат, уруш қайғига бонсдур.
Уруш хоҳловчиларга сен балойи ногаҳоний бўл.
Кишиким сулҳдин айлаб диго ҳавоҳоси,
Юракдан, эй янгит, сен ҳам унинг тобу тавоний бўл.
Кишиким сулҳ учун ўлса яқин билан фахри давраондир,
Кураш эт сулҳ учун то ушбу йўлнинг қаҳрамоний бўл.

Ўзбек шoirаси Шафига Ерқин ўз шеърлари билан Афғонистон ўзбекларига анчадан бери таниш. У ўзбек классик адабиётининг билимдон, Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг девони олиманинг сўзбосиси билан нашрдан чиқиб арафасида. Шафига ҳассос шoirа сифатида Апрель инқилобининг шоири зафарлари, халқ орзу-истакларини кўрсатиши билан Афғонистонлик ўзбек шoirлари ижодида кўпгина янглиқлар олиб кирди.

Шоир «Сулҳ учун кураш» достони билан афғонистонлик ўзбек шoirлари ижодида кўпгина янглиқлар олиб кирди. Муҳимин, шеър энг ақтуал—тинчлик мавзусига бағишланган.

Достонда уруш ва нотинч ҳаёт дестидан азоб чеккан Она, шу даҳшатларни бошидан кечирган чол—Ота образлари яратилган. Достон воқеалари давомида тинчлик, осуда ҳаёт ва меҳнат пароси Ерқин, нурли Чинкидек ўтади. Асар афғонистонлик ўзбеклар учун тушунарли, содда тилда ёзилган. Бу шoirнинг жамиятди кутюндир.

Достонда Чол «Советли одам ким!» деган саволга шундай жавоб беради.

Кимки тинчлик қўйинди,
Эз ери — ўлкасида,
Эркини осудахон олға борар,
Дўсту ошнолар билан хуррам юрар.
Яхши иш бирлан улусининг қўйилган,
Жой олиб, хурмат топар.
Ранку меҳнат вақтида,
Эл анги шафкат қилиб ёрдам берар.
Бу киши бахт ва саодатли дурур.

Чол дунё кўрган, уруш, тенгсизлик, ҳаёт машаққатларини бошидан кечирган киши сифатида тасвирланади. У:

Тинчлик нахрига ҳар дам сув бериб,
Бир гўзал дунё тузати —
деб нахшат қилар экан, орзу-армонларининг барчаси тинчлик орқали амалга ошишини, тинчлик дарактини авайлаб ўс-тириш лозимлигини таъкидлайди.

Хуллас, шoirа Шафига Ерқиннинг «Сулҳ учун кураш» достони Афғонистон ўзбек шoirлари ижодида ҳам шакл, ҳам мазмун жиҳатидан маътовга лойиқ асардир.

Ҳасан ҚУДРАТУЛЛАЕВ,
филология фанлари кандидати

Кобил

Эй, ҳаёт-мамот жангиди аил паҳлавон,
Эй, бунёдкор қудрат,
Кўзгал, бидъат асосларини титрати!
1347 йил, савр (1968 йил, апрель).

МЕНИНГ ШЕЪРИМ

Шеърим, эй, ҳаёт найининг нашъу-намоси,
Поисиз хошулиққа
Ишқдан жон уфур!
Бу улканнинг тоғлари, дашту
Даралари узра чапвор ур.
Шеърим, эй, орзуларнинг жонбахш сарини
Сулҳин умид гунчаси сари,
Ранги сомон инсонлар томон,
Эгини майин!
Мудҳил улкан чағалидан
Кутқаринг, кутқар!
Шеърим, эй, ишқин ёнқ юлдузи,
Барқ ур янда қаңқоқ,
Линим-лино эт, ўксик дилларини
Егду била ёқ!
Юрак жонига тўлдир майи но!
Шеърим, эй, дардди дилим дитроқ овози,
Успирининг қайноқ қондай,
Қунириб-тош маст,
Замона вуқудига солгин ҳажжон,
Титратиб асосларин,
Қалб қаърида қўзғат бир туғён!
Шеърим, эй, санъат нилоҳининг пайғамбари,
Эт мендан хабар,
Дузахийтаб иблис мухлисариға.
Кур, фарёдим қудратин, олов пурқар,
Тошоша қил, учуналаган нидоларим мўъжизасин!
1341 йил, қавс (1962 йил, октябрь).

форсчадан А. ҚУРОНБЕКОВ таржимаси

ЙИЛЛИК МУҲОКАМА

Шу йилнинг 18—19 апрель кунлари республика Кино уйида К. Ерматов номидagi «Ўзбекфильм» киностудияси мултипликацион фильмлар ишлаб чиқариш бирлашмасининг 1983 йил иш якунларига бағишланган конференцияси бўлиб ўтди.

Дастлаб 1983 йил ишланган музокарада санъатшунослик кандидати А. Сосновская, режиссёр В. Иогельсон, республика кўнғирчоқ театрининг адабий амакдоши И. Лукьянова, драматург А. Воронин, «Ўзбекфильм» студиясининг музика редактори Л. Подерина сўзга чиқиб, фильмларнинг ютуқ ва камчиликларини ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Конференцияда москвалик меҳмонлар, «Экран» ижодий бирлашмасининг режиссёри Ю. Профимов, Бутуниттифоқ Кинематография институтининг режиссёри В. Уфимцев ҳам қатнашиб, ўз фикрларини билан ўртоқлашдилар.

Мультипликация бадий раҳбари Д. Салимов коллектив фаолияти ҳақида қисқача сўзлаб берди.

Шундан сўнг санъатшунослик кандидати М. Мирза-мухамедова намойиш қилинган фильмлар бўйича доклад қилди.

Доклад юзасидан бўлган музокарада санъатшунослик кандидати А. Сосновская, режиссёр В. Иогельсон, республика кўнғирчоқ театрининг адабий амакдоши И. Лукьянова, драматург А. Воронин, «Ўзбекфильм» студиясининг музика редактори Л. Подерина сўзга чиқиб, фильмларнинг ютуқ ва камчиликларини ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Конференцияда москвалик меҳмонлар, «Экран» ижодий бирлашмасининг режиссёри Ю. Профимов, Бутуниттифоқ Кинематография институтининг режиссёри В. Уфимцев ҳам қатнашиб, ўз фикрларини билан ўртоқлашдилар.

Мультипликация бадий раҳбари Д. Салимов коллектив фаолияти ҳақида қисқача сўзлаб берди.

Шундан сўнг санъатшунослик кандидати М. Мирза-мухамедова намойиш қилинган фильмлар бўйича доклад қилди.

Доклад юзасидан бўлган музокарада санъатшунослик кандидати А. Сосновская, режиссёр В. Иогельсон, республика кўнғирчоқ театрининг адабий амакдоши И. Лукьянова, драматург А. Воронин, «Ўзбекфильм» студиясининг музика редактори Л. Подерина сўзга чиқиб, фильмларнинг ютуқ ва камчиликларини ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Конференцияда москвалик меҳмонлар, «Экран» ижодий бирлашмасининг режиссёри Ю. Профимов, Бутуниттифоқ Кинематография институтининг режиссёри В. Уфимцев ҳам қатнашиб, ўз фикрларини билан ўртоқлашдилар.

ХАЛҚАРО ХАЁТ ЯНГИ ҲАЁТ ЙЎЛИДА

Бутун афғон халқи Савр (апрель) инқилобининг олти йиллигини байрам қилмоқда. Бу байрам халқ ҳужалигининг барча соҳаларида сезиларли ютуқлар билан қўти олиняпти. Афғонистон Халқ Демократик Республикаси меҳнатшашлари эркин, бахтли ҳаёт қуриш йўлида қатъий билан илгариллаб бормоқдалар.

1978 йил 27 апрель кунини амалга оширилган миллий-демократик революция мамлакат тарихида туб бурилиш ясади. Афғон халқи узоқ йиллар мобайнида эрк ва мустақиллик учун кураш олиб борди. Мустабид Нодиршоҳлар сулоласи ҳукмронлиги даврида халқнинг озлаб асл фарзандларини таъқиб остига олинди, қатл этилди. Аммо феодал қолоқлик, оғир зулм ва хурофот исканьясида азоб чекиб келган халқ озод ҳаёт учун курашини бир дақиқа ҳам тўхтагани йўқ. Афғонистон Халқ Демократик партияси халқнинг ана шу курашини раҳбарлик қилди. Натияжада асрлар давомида орзу қилиб келган эркин ва бахтли ҳаёт эшиклари очилди.

Янги жамият қуриш ҳеч қачон осонликча кечмайди. Афғонистонда ҳам шундай бўлди. Ўз мол-мулкидан ажралган йиллик заминдорлар, реакция рухонийлар, буржуазия вакиллари очиндан-очинқ душманлик йўлига ўтидилар. Улар янги ҳаёт йўлига ғов қўйишга интилоқдалар, халқнинг асл фарзандларини ўлдирмоқдалар, давлат ташкилотларининг фаолиятига тўқсинлик қилмоқдалар.

Афғонистонда халқ ҳокимиятининг душманлари Покистон ва Эрон сингари мамлакатлар территориясида махсус таъриғариқдан ўтиштилар. Бу ерда улар учун махсус марказлар ташкил этилган. Америка ва Покистон ҳарбий мутахассислари уларга одам ўлдириш, давлат ишохотларини, масжидларни ёндиришни ўргатадилар. Ана шу мақсадда бир қатор капиталистик давлатлардан мўл-қўл ёрдам олиноқда. Буржуа матбуоти бу каллаесарларини чинакам ватанпарварлар, деб атамоқда. Масалан, АҚШ президенти Рейган Ўзининг шу йил февраль ойида Оқ ўйди сўзлаган нутқида шундай деди: «Биз чинакам ватанпарварлар, жасур ва фидокор йигитларини ҳамини қўллаб-қувватлаётимиз». Покистон президенти Зия-ул-Ҳақ эса афғон контрреволюционерларини «Ислом учун, эътиқод учун қаҳрамон курашчилар» деб атади. Аслида эса уларнинг қилмишларини Ислом дини қонун-қондаларига ҳам зид. Чунки улар беғуноқ кишиларни ўлдирмоқдалар, масжидлар, мактабларни ёриб, халқ ҳокимиятини ҳақида, турли иғво ва бўҳтонларни тарқатмоқдалар.

Янги Афғонистон душманлари бир қатор партия ва гуруҳлар ташкил этганлар. Рабобий раҳбарлигидаги «Жамияти исломие Афғонистон», Гўлбуддин бошчилигидаги «Ҳезбе исломие Афғонистон» сингари контрреволюцион уюшмалар бунга мисол бўла олади. Улар Покистон ва Эронда ўнгла янги газета ва журнал нашр этиб, Афғонистон территориясида тарқатишга интилоқдалар.

Аммо душманларнинг барча уришлари халқнинг қатъий азму ғирасидан тўғай қилиб қолди. Янги ҳаёт юртларини ҳамма жой-йерда тоғра яққолроқ кўзга ташланмоқда. Янги-янги санаот корхоналари барпо этилмоқда, қишлоқ ҳўхўлиқи кооперативлари ташкил қилинмоқда, мактаблар, мактабгача тарбия муассасалари очилляпти.

Маълумки, Афғонистон

сислари уларга одам ўлдириш, давлат ишохотларини, масжидларни ёндиришни ўргатадилар. Ана шу мақсадда бир қатор капиталистик давлатлардан мўл-қўл ёрдам олиноқда. Буржуа матбуоти бу каллаесарларини чинакам ватанпарварлар, деб атамоқда. Масалан, АҚШ президенти Рейган Ўзининг шу йил февраль ойида Оқ ўйди сўзлаган нутқида шундай деди: «Биз чинакам ватанпарварлар, жасур ва фидокор йигитларини ҳамини қўллаб-қувватлаётимиз». Покистон президенти Зия-ул-Ҳақ эса афғон контрреволюционерларини «Ислом учун, эътиқод учун қаҳрамон курашчилар» деб атади. Аслида эса уларнинг қилмишларини Ислом дини қонун-қондаларига ҳам зид. Чунки улар беғуноқ кишиларни ўлдирмоқдалар, масжидлар, мактабларни ёриб, халқ ҳокимиятини ҳақида, турли иғво ва бўҳтонларни тарқатмоқдалар.

Янги Афғонистон душманлари бир қатор партия ва гуруҳлар ташкил этганлар. Рабобий раҳбарлигидаги «Жамияти исломие Афғонистон», Гўлбуддин бошчилигидаги «Ҳезбе исломие Афғонистон» сингари контрреволюцион уюшмалар бунга мисол бўла олади. Улар Покистон ва Эронда ўнгла янги газета ва журнал нашр этиб, Афғонистон территориясида тарқатишга интилоқдалар.

Аммо душманларнинг барча уришлари халқнинг қатъий азму ғирасидан тўғай қилиб қолди. Янги ҳаёт юртларини ҳамма жой-йерда тоғра яққолроқ кўзга ташланмоқда. Янги-янги санаот корхоналари барпо этилмоқда, қишлоқ ҳўхўлиқи кооперативлари ташкил қилинмоқда, мактаблар, мактабгача тарбия муассасалари очилляпти.

Маълумки, Афғонистон

сислари уларга одам ўлдириш, давлат ишохотларини, масжидларни ёндиришни ўргатадилар. Ана шу мақсадда бир қатор капиталистик давлатлардан мўл-қўл ёрдам олиноқда. Буржуа матбуоти бу каллаесарларини чинакам ватанпарварлар, деб атамоқда. Масалан, АҚШ президенти Рейган Ўзининг шу йил февраль ойида Оқ ўйди сўзлаган нутқида шундай деди: «Биз чинакам ватанпарварлар, жасур ва фидокор йигитларини ҳамини қўллаб-қувватлаётимиз». Покистон президенти Зия-ул-Ҳақ эса афғон контрреволюционерларини «Ислом учун, эътиқод учун қаҳрамон курашчилар» деб атади. Аслида эса уларнинг қилмишларини Ислом дини қонун-қондаларига ҳам зид. Чунки улар беғуноқ кишиларни ўлдирмоқдалар, масжидлар, мактабларни ёриб, халқ ҳокимиятини ҳақида, турли иғво ва бўҳтонларни тарқатмоқдалар.

Янги Афғонистон душманлари бир қатор партия ва гуруҳлар ташкил этганлар. Рабобий раҳбарлигидаги «Жамияти исломие Афғонистон», Гўлбуддин бошчилигидаги «Ҳезбе исломие Афғонистон» сингари контрреволюцион уюшмалар бунга мисол бўла олади. Улар Покистон ва Эронда ўнгла янги газета ва журнал нашр этиб, Афғонистон территориясида тарқатишга интилоқдалар.

Аммо душманларнинг барча уришлари халқнинг қатъий азму ғирасидан тўғай қилиб қолди. Янги ҳаёт юртларини ҳамма жой-йерда тоғра яққолроқ кўзга ташланмоқда. Янги-янги санаот корхоналари барпо этилмоқда, қишлоқ ҳўхўлиқи кооперативлари ташкил қилинмоқда, мактаблар, мактабгача тарбия муассасалари очилляпти.

Маълумки, Афғонистон

сислари уларга одам ўлдириш, давлат ишохотларини, масжидларни ёндиришни ўргатадилар. Ана шу мақсадда бир қатор капиталистик давлатлардан мўл-қўл ёрдам олиноқда. Буржуа матбуоти бу каллаесарларини чинакам ватанпарварлар, деб атамоқда. Масалан, АҚШ президенти Рейган Ўзининг шу йил февраль ойида Оқ ўйди сўзлаган нутқида шундай деди: «Биз чинакам ватанпарварлар, жасур ва фидокор йигитларини ҳамини қўллаб-қувватлаётимиз». Покистон президенти Зия-ул-Ҳақ эса

ЎРТОҚЛИК ҲАЗИЛЛАРИ

Асқад МУХТОР

Галия ИЗМАИЛОВА

Мирсодиқ ТОЖИЕВ

Қамада КАМОЛОВА

Саъдулла КАРОМАТОВ

Ёқуб АХМЕДОВ

Худойберди ТҲҲАБОВЕВ

Ўртоқлик ҳазилларини
Алижон ХОЛИҚОВ
чиқарган.

МИТТИ МАСАЛЛАР КОНВЕРТ ВА ЕЛИМ

— Мунча ёшиңиқ бул-
масан? — деди конверт
елимга.
— Яхшиямки мен бор-
ман, бўлмаса оғзингдан гул-
лаб, сирингини ошкор қилар
эдинг, — деди елим.
БҲР ВА ЛАТТА
— Мунча ёшиңиқни ма-
заси йўқ, — деди латта
бўрга.
— Сен бор жойда меҳна-
тим рўбга чиқмайди, — де-
ди бўр.

ДАФТАР ВА ҲИРҲИЧ
— Намунча суймаганга
суйкаласан? — деди дафтар
Ҳиригча.
— Эй нодон, юзингдаги
доғни артылман-ку, — жа-
воб қилди Ҳиригча.

ТУЛКИ ВА АЙИҚ
— Думинг қани, Тулки-
вой? — деди Айиқ думини
кестириб ташлаган Тулкига.
— Полвон ака, янги мо-
дага амал қилиш керак-да,
— деди айёр Тулки Қуёнга
ишора қилиб.
Қурбонали УЛМАСОВ

Самандар ВОҲИДОВ

ҲАСАДГҲЙНИНГ ФАЛСАФАСИ

Бир кам бу дунё иши ақлим ҳайрон қолдирар.
Омадилар мени ҳар кун бепиқоқ юз ўлдираар.
Бу гумроҳлар бир-бирини нечун бунча қўлдайдн,
Ўз ғаминиқ пинҳон тутиб, ўзга ғаминиқ ўйлайди.
Мен нетайин бировларнинг фойдаси йўқ тилласин.
Менга оши тегмаган қозонни ит яласин.
Наби полвон тўй қилибди, овозаси оламда,
Саҳоватдан бел боғлабди эртақдаги Ҳотамдай.
Қўша келин туширибди (ҳасислик бу аслида),
Мени таклиф этмади-я, пастлик бордир наслида.
Ураиники бошга унинг «ёр-ёр», қўшиқ, яласин,
Менга оши тегмаган қозонни ит яласин.
Карим чўпон «Волга» олмиш мукофотга, дув-дув гап,
Чойхонам, тўйхонам — ҳамма гапирар мақтаб.
Чўпон эмас, булар гўё бу қувончдан кийган тож,
Завқларига заҳар қўшгум топпас агар бир илож.
Худовандо, машинаси бирор жарга қуласин,
Менга оши тегмаган қозонни ит яласин.
Лотерей билетига гилам ютибди Наим,
Кўр булғур бу қурумсоқнинг ошини олчи доим.
Суюнчи деб, табиқм бузиб, эшик қочқанда ўғил,
Лапарига учуқ тошди, қичқиргандай бойўғил,
Гиламдан менга не наф, берариди яримсин,
Менга оши тегмаган қозонни ит яласин.
Қайси уйга бош сўқмаган — топар шодлик, завқ ҳиди,
Кулмаса-я одамларнинг бунча бахти, омади,
Худо бунча ҳасис бўлди менга омад уламда,
Уйрим сарсон бошқаларнинг бахти билан курашда.
Фалсафам шу: куйиб айтсам, ғамининг пўст қалласин.
Менга оши тегмаган қозонни ит яласин.
Бухоро

Артур ЖАЛАН

ТАРАҚҚИЁТ ҚУРБОНИ

БОР ЭКАНДА. Йўқ
экан, бир одам бор
экан. Ўша одам ҳеч ўйла-
масдан, ҳеч нарсани фарқ-
ламасдан кўр-кўрона ҳар
соҳадаги, масалан, фандаги,
техникадаги, медицинадаги
тараққиётга таъзим қилар
экан.

Қунарлардан бир кун ўша
одам юракнинг табиқй кла-
панларини чидамли суғий
клапанлар билан алмашти-
риш мумкинлигини эшитиб
қолибди. Шу заҳотиёқ ил-
мий медицина марказининг
трансплантация, яъни одам
аъзоларини қўчириб ўткази-
диган бўлимга келиб:

— Менинг юраким ноте-
кис уради, бу мени қаноат-
лантирмайди, сизлардан ил-
тимос, ҳеч бўлмаса клапан-
ларини алмаштириб беринг-
лар, чидамлироқ, агар текни
бўлса, қимматбаҳо матери-
алдан қўйинглар, — дебди.
Унинг илтимосини ерда
қолдиришмабди. Алмашти-
ришибди. Юраги бир текис
ура бошлабди. Лекин у
одамнинг ўзи уни ўраб тур-
ган муҳитга салгина бепар-
вороқ, вазиятга мослашди-
ган бўлиб қолибди. Юриб-
қориб бир кун яна илмий
медицина марказига келиб-
ди.

— Қўлларимни алмашти-
риш керак! Қўлларимни
Менга шундай қўл ясаб бе-
ринглар, сал нопоноқ
ишлар билан шуғуллансам
ҳам ҳеч нарса бўлмасин.
Баян нарсаларни олганим-
да бармоқ пазлари қолма-
син. Қўлларим керагидан
ҳам кўпроқ нарсаларни
олиб кета олсин, лекин нар-
часини. Ҳамма бармоқла-
рим ўз фойдасига яхши бу-
лансин. Хуллас, қўлларим
иложи борича кўпроқ олиб,
камроқ берсин. Одамлар
орасидан ёриб чиқини осон-
роқ бўлиши учун тирсақлар-
ни мустаҳкам қилишни
унутманлар.

Бунга ҳам бажаришибди.
У одам хурсанд бўлиб, йўли-
га рағбона бўлибди. Лекин
кўп ўтмай яна қайтиб ке-
либди.
— Оёқларимни алмашти-
ришларингизни истайман. Мен-
га шундай оёқлар керакки,
бошқалар учун шошилма-
син, ўзим учун чарчасини.
Мен бировга бир нима бери-
шим лозим бўлса, гўё ҳа-
зиллашгандек бўлиб қочиб
кетсин, бировдан бирон нима
олишим зарур бўлса,
тезда қувиб етиб олсин.
Агар навобатларда туришга
тўғри келса, ҳар қандай
ушундан-узоқ навобатга ҳам
бемалол чидасин, — дебди
у.

Мутахассислар унинг бу
илтимосини ҳам бажаришиб-
ди. Лекин ярим суғий бу
одамга эришган ютуқлари
камлик қилибди. У яна му-
тахассислар олдига келиб-
ди:

— Ўпкамни алмаштиринг-
лар, у тоза ҳавони бошқа-
лардан кўра кўпроқ симир-
син. Шунингдек, қўлоқла-
римни, кўзларимни, тилим-
ни мувофиқлаштиринглар.
Бу органларим ҳамжиҳат-
лида ишласин. Бўлмаса,
бир нарсани эшитиб, бошқа-
сини кўраман, бир нарсани
ўйлаб, бошқа нарсани гапи-
раман. Шундай бўлсинки,
мен ўзимга керак нарсани
ҳам кўрай, ҳам эшитай! —
дебди.

Тараққиёт қурбонининг бу
илтимоси ҳам бажаришибди.
Унинг етти қават терисини
илиб олишибди ва ҳеч нар-
сага навро қилмайдиган, ёл-
ғонни сувдек ичса ҳам қи-

зариб-бўзармайдиган қалин
тери қоллашибди. Ўша бу
ҳам камлик қилибди.
— Бундай замонавий ва
мукаммал организмни бош-
қарашга миянинг кучи ет-
майпти. Бирон йўлини то-
пинглар ахир, — дебди у.
Мутахассислар унинг бо-
шига шундай ЭХМ ўрнати-
шибдики, бундай ЭХМни
дунёда бирорта робот ҳатто
хаёлига ҳам келтирмаган
экан.

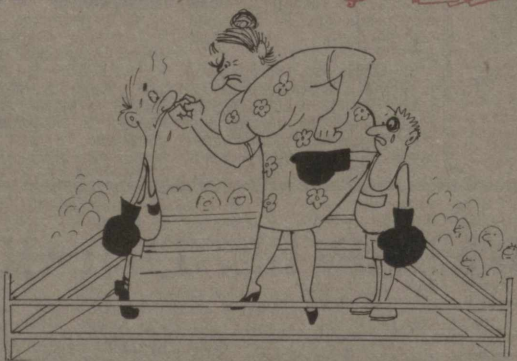
Бироз вақт ўтгач, суғий
одам яна илмий медицина
марказига пайдо бўлибди.
— Наҳотки яна бирон
камчилигинг бўлса, ахир биз
сени замонавий, мукаммал,
мурсачи бўлишинг учун кў-
лимиздан келган ҳамма нар-
санг қилдик-ку! Сенига яна
нима керак? — дейишибди
ҳайрон бўлган мутахассис-
лар.

— Одамийлик! — дебди
сенингга суғий одам. —
Атрофдаги одамларнинг
ҳаммаси мени бағритош бў-
либ кетган дейпти. Сизлар-
дан илтимос, текшириб,
аниқлаб бериңлар, менда
хушёрлик, ғамхўрлик ҳис-
латлари борми? Агар бўл-
маса, менга ана шу ҳисла-
ларни ўрнатиб бериңлар.

Мутахассислар ердан бе-
ришга бел боғлашибди. Улар
ўта сезир аппаратларни
нига солишибди, лекин аф-
суски, аппаратларнинг ми-
ляри жойидан жигмабди,
нолани кўрсатиб туравери-
бди.
— Бекорга овора бўли-
сизлар, ҳаммасилари! — де-
бди тажриба раҳбари — па-
наватига, соҳлари ошқоқ,
қари профессор. — Бундай
ҳодисаларни ўзгартаришда
биз олим ва мутахассислар
ҳеч нарсатга эришолмаймиз.
Фан-техника революцияси
ҳам ердан беролмайди. Ахир
хушёрлик, ғамхўрлик ҳеч
қандай сифатга, белгига эга
амас. Унинг на ранги, на
ҳиди, на товуши бор. Ҳақи-
қий инсон қалбига эса бу-
тун олам гулларининг ҳиди,
кўёнинг заррин нурлари,
ойнинг ёруғи, юлдузларнинг
жимир-жимир милтираши,
чингиртанинг чириллаши-
дан бошлаб то катта-катта
сайёралардан таралган бў-
ғиқ товушлар, яъни қониёт
музикаси мужассамлашган.
У ўзига қониётнинг чексиз-
лигини сиздиради. Инсонга,
табиатга хос бундай ҳусу-
сийни яратадиган материал
афсуски ҳали йўқ!

Шундай қилиб, замон-
авий, мукаммал, ҳар қандай
шароитга мослашувчи, аммо
қалбсиз... суғий киши —
тараққиёт қурбони кетибди.
Айтишларича, у одамлар
орасида юрган эмиш...

Д. МАВЛОНБЕКОВА
таржимаси

Рассом Х. СОДИҚОВ

Чойхона Хабарлари

ИЛТИМОСНОМА

Гидрометеорология марказига яқин-
да шундай илтимоснома келди:
«Қимматли синоптиклар, шу ойнинг
охирги ўн кунлигида бизнинг «Ғалаба»
колхозимизда ёғингарчилик бўлмади,
деб айтишингизни сўраймиз. Чунки тўй
қилмоқчимиз. Ёлғиз, ёғин-сочинда
тўй тўйдек ўтмайди. Сизларни ҳам тўй-
га таклиф қиламиз.
Салом билан бутун оилам номидан:

А. ПАРПИЕВ

ЛЕКТОР

«Янгибў» колхозига шаҳардан лек-
тор келди. У колхоз клубида «Ичимлик
ва унинг инсон умри учун зарари» ма-
взусида маъруза қилди. Лектор ичим-
лигининг салбий томонлари ҳақида факт
ва рақамлар келтириб, роса икки соатга
ўн икки минут гапирди. Тўй-тантан-
ларда дастурхонга иложи борича кам-
роқ спиртли ичимликлар қўйишни таъ-
сия этди.

Лекция яхши ўтгани шарафига кол-
хоз боғида зиёфат уюштирилди. Зиё-
фатда тўрт киши — лектор, раис, бош
бухгалтер, ферма мудирини иштирок эт-
ди. Эртаси кунни қоровул чол бўшаган
ишларини қолга солиб, магазинга
олиб борди.

Валижон БОБОМУРОДОВ

ЗАРБЎЛМАСАЛ

Йўлбарс: Менда ҳамма
нарсаси бор: куч ҳам, айиқ-
лик ҳам, ширай ҳам, вазо-
хат ҳам, нафасат ҳам. Ду-
мимнинг тузулиш-ю тузила-
рининг ўткирлигини айтиб
ўтирмаса ҳам бўлади. Энди
фақат мўмай ўлка бўлса
бас, ташпа ташлабман.

От: Бу дунёда эгарин ўй-
лаб чиқарган одам-у бирин-
чи марта устимга эгар уриш-
га рози бўлган қунига
лаънатлар бўлсин! Энди ун-
дан сапчиб ҳам, учиб ҳам
қутулмайман...

Қўё: Алда-ю қоч!
Чиябўри: Бўри бўлмасам
ҳам, ҳар қалай, бўрилишга
номоздман-ку.

Топбақа: Шу қалқоним
бўлмаганида, мендай гўзал
маҳлуқ топилмасдику-я! Ле-
кин мустаҳкам қўнигу узоқ
умр турганда, нафасатининг
нима кераги бор?

Бақа: Ҳар қилгани ўзига
— ой қўринар қўзига. Мен
ўз қўлларимнинг бўлбули-
ман, ботқоқимнинг фаршга-
симан!

Калтакесак: Муҳитга зап
мослашди-да! Мен ҳам бир,
несак ҳам бир. Ҳамма ҳавас
қилса арзийди.

Ўқимзар: Техникхўрлик-
нинг тури кўп: биров — ил-
мини ялайди, бошқаси — қон
сўради. Менга эчкининг су-
ти ҳам бўлаверади.

Бир-бирини асослашган.
Бир-бирига монанд.
Бир-бирига пайванд.
Бир-бирини ушлаб банд.
Битта жону битта тан.
Гўё олам бир одам,
Гўё бир одам олам.
Худди биздек олам ҳам,
Бир-бирига маҳкам, жам.
Меҳрибону меҳри қон,
Ер, сув, ҳаво, офтобжон,
Ою юлдузлар маржон
Тинимсиз ишлаб турар,
Бир-бирини ушлаб турар.
Бир киши минг дегандай,
Минг киши бир дегандай.
Мазмунини интизомдир.

Заминини интизомдир.
Интизом бу низоамдир.
Яъни, қонун-қоида,
Бир-бирининг пойида.
Ер ерлигини бажарар,
Сув сувлигини бажарар,
Ҳаво-чи ҳаволигини,
Қўёшжон — оловлигини.
Шу сабаб обод жаҳон,
Шу сабаб абадий жон.
Шунинг учун толмасдир.
Қучи ўткир олмосдир.
Бу куч олам таянчи,
Бу куч одам таянчи.
Бу таянч интизомдир,
Дўстлик, тинчлик
низоамдир.

БОЛАЛАРИМ

Эй, болалар, болалар,
Суюклигим — донолар.
Мунча ширин, гўзалсиз,
Бирор учур, ўзарсиз.
Оламга талпинасиз.

Қўёшга интиласиз,
Талпиниб етиласиз.
Татаринингиз айтсам мен,
Қанча шеърлар битсам
мен,

Болалар, қўрқингизни,
Бахтиёр эркингишни
Бор бўйи қамролмайман,
Қамамай қолломайман.
Ешланингиз садоси —
Ижодининг асоси.
Болалик қариянинг
Қувноқлик сурнайини
Жаранглатсан, янграган,
Сизга кўнглим аялгансам,
Умрини қўламлигини,
Оламин қўрамлигини,
Мақамини бўлурини.
Сизсиз кўнглингиз тўлурини.
Бахту ибодилин мавжини.
Зақу шавқ меҳр анжини.
Ширин-шакор болалар,
Меҳри гавҳар болалар.

ЖУМА
КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ
БАҲОСИЮ ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН
АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ЛИТЕРАТУРА И ИСКУС-
СТВО УЗБЕКИСТАНА

Орган союза писателей Узбекистана и Министерства культуры Узбекской ССР.

Редакцияга келган қўлёзма ва суратлар авторларига қайтарилмайди. Ҳикоялар уч интервалда 14 бет, очерк ва мақолалар 12 бетдан ошмаслиги керак.

Р. 13658.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетини Меҳнат Қизил Байроқ ордени босмахонаси, Тошкент шаҳри.

Индекс 64598.

В. 3129.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Бош редактор: Одил ЕҚУБОВ
Редколлегия: Раҳим АХМЕДОВ, Рамз БОБОЖОН, Собир БОБОЕВ, Барот БОЙҚОБИЛОВ,
Эркин ВОҲИДОВ, Иброҳим ҒАФУРОВ (бош редактор ўринбосари), Саъдулла КАРОМАТОВ, Асқад
МУХТОР, Абдулла ОРИПОВ, Назир САФАРОВ, Улмас УМАРБЕКОВ, Маматкул ҲАЗРАТҚУЛОВ
(масъул секретарь), Тўлєбеган ҚАЙИПЕРҒАНОВ, Тўлқоий КОДИРОВА, Лазиз ҚАЮМОВ,
Малик ҚАЮМОВ, Сора ЭШОНТҲАЕВА.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: Тошкент — 700029, Ленин кўчаси 41.
ТЕЛЕФОНЛАР: Бош редактор — 33-52-91, 33-57-42, қабулхона — 32-54-71; бош редактор ўринбосари —
33-43-65, 32-54-66; масъул секретарь — 33-49-93, 32-58-49; БУЛИМЛАР: ижтимоий-сиёсий — 32-56-50;
танқид ва адабиётшўнослик — 32-55-98; поэзия ва проза — 32-55-78; санъат — 32-56-48; сатира ва юмор — 32-56-49;
фотолаборатория — 32-58-95.